

Eindrapportage evaluatieonderzoek Social Labs

Amsterdam, Tilburg en Zoetermeer

Inhoud

Samenvatting	4
Voorwoord	6
1 Inleiding en achtergrond	8
1.1 Ontstaan van Social Labs Amsterdam, Tilburg en Zoetermeer	8
1.2 Doelen van de Social Labs in de drie locaties	8
2 Onderzoekopzet, methoden en datakwaliteit	9
2.1 Onderzoeksmethode	9
2.2 De zeven aandachtsgebieden	11
2.3 Gebruikte datatypen	13
2.4 Dataverzameling per locatie	15
2.5 Triangulatie en analysemethoden	17
2.6 Databeperkingen en datalacunes per locatie	18
3 Social Lab Amsterdam	21
3.1 Context Social Lab/proces en werkwijze	21
3.2 Bereik en toegankelijkheid	28
3.3 Jongerenparticipatie en eigenaarschap	28
3.4 Ervaringen van jongeren	29
3.5 Ervaringen van partners	29
3.6 Werkzame elementen en randvoorwaarden	31
3.7 Duurzaamheid en borging	32
4 Social Lab Tilburg	33
4.1 Context Social Lab/proces en werkwijze	33
4.2 Bereik en toegankelijkheid	35
4.3 Jongerenparticipatie en eigenaarschap	37
4.4 Ervaringen van jongeren	37
4.5 Ervaringen van partners	41
4.6 Werkzame elementen en randvoorwaarden	46
4.7 Duurzaamheid en borging	49

5 Social Lab Zoetermeer	50
5.1 Context Social Lab/proces en werkwijze	50
5.2 Bereik en toegankelijkheid	54
5.3 Jongerenparticipatie en eigenaarschap	55
5.4 Ervaringen van jongeren	58
5.5 Ervaringen van partners	61
5.6 Werkzame elementen en randvoorwaarden	63
5.7 Duurzaamheid en borging	65
 6 Lessen en aanknopingspunten	 68
6.1 Lessen	68
6.2 De indicatoren in de praktijk	71
6.3 Aanknopingspunten voor beleid en praktijk	75
 Bronnen	 77
 Colofon	 78

Samenvatting

Het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid heeft in 2023 aan de gemeenten Amsterdam, Tilburg en Zoetermeer middelen verstrekt om een Social Lab op te zetten, gericht op het vergroten van de weerbaarheid van jongeren tegen jeugdcriminaliteit. Movisie voerde van april 2024 tot eind 2025 de monitoring en evaluatie uit. Het uitgangspunt van dit onderzoek was het Homepage-rapport van Kaulingfreks et al. (2024), dat pleit voor een fysieke plek waar jongeren zich thuis voelen en invloed hebben op het aanbod.

De drie Social Labs verschilden sterk in aanpak en tempo.

Amsterdam bevond zich aan het eind van de onderzoeksperiode nog grotendeels in de fase van planvorming en netwerkopbouw. Het Social Lab in de Waterlandpleinbuurt werkt samen met negen partners. Het is niet gebonden aan één locatie of activiteit, maar beschouwt zichzelf als 'een manier van werken, waarbij gemeente, wijkpartners en jongeren samenwerken aan maatschappelijke vraagstukken'. Het is een experimentele, lerende aanpak, gevoed met wetenschappelijke kennis. Jongerencentrum The Wave opende in september 2024, maar een integraal aanbod vanuit het Social Lab kwam door herhaalde vertragingen nog niet van de grond – onder meer door een vastgelopen samenwerking tussen partners en moeizame bestuurlijke goedkeuring. Er liggen inmiddels concrete plannen voor een jongensaanpak en een meidentraject; beide moeten begin 2026 van start gaan. Directe evaluatie met jongeren was daardoor niet mogelijk.

Tilburg bleek aan het einde van het onderzoek het verst gevorderd. Daar werd Boost Impact Zuid opgezet, een ontwikkeltraject voor vroegtijdig schoolverlaters van 16 tot 23 jaar. In totaal namen hieraan 39 jongeren deel in vier trajecten. De meerderheid stroomde uit naar werk of een opleiding. De deelnemers waren overwegend zeer positief: ze waardeerden de vertrouwensband met de trainers, de veilige groepssfeer en de ruimte voor zelfinzicht en eigen regie. Ze leerden onder meer over hun gevoelens te praten. Partners bevestigden dit beeld en benadrukten de korte lijnen en de kwaliteit van de trainers. Aandachtspunten waren de nazorg na het traject (meer structuur en maatwerk), de beperkte zichtbaarheid bij partners en het ontbreken van aanbod voor meiden.

Zoetermeer kende een lange aanloopfase. Het vinden van een geschikte locatie duurde bijna een jaar en ook het verkrijgen van bestuurlijk draagvlak kostte tijd. Uiteindelijk opende Chill-Base in mei 2025 als dagelijkse inlooplek. Basisschoolleerlingen (10-12 jaar) wisten de locatie snel te vinden en waren er enthousiast over: ze waardeerden de gezelligheid, de vertrouwde begeleiders en de vrijheid om zelf activiteiten te kiezen. Het bereiken van oudere jongeren (13-18) bleek echter lastig.

Van de oorspronkelijke vier partners bleef uiteindelijk alleen Talenten van Morgen over, een jonge organisatie met weinig ervaring die op een sterk persoonlijke en laagdrempelige manier het beheer verzorgt. De gemeente heeft veel geleerd van dit proces en past die lessen toe bij twee nieuwe jongerenhubs in Zoetermeer.

Wat bij de drie locaties opvalt: de opstart van de Social Labs kostte meer tijd dan voorzien. Jongeren hechten sterk aan een vaste, laagdrempelige plek die ze als ‘van hen’ ervaren en aan vertrouwde professionals die hun taal spreken en niet oordelen. Een aanbod voor en bereiken van meiden vormde bijna overal een aandachtspunt. In Amsterdam werd het bereiken van (kwetsbare) meiden aangewezen als specifieke opgave, in Tilburg richt de aanpak zich vooralsnog alleen op jongens en in Zoetermeer haakte de partij af die zich specifiek op meiden richt. Samenwerking met partners vergt voortdurend onderhoud en korte, informele lijnen bleken effectiever dan formele overlegstructuren. Het wetenschappelijke kader uit het *Homepage*-rapport bleek waardevol als achtergrond, maar landde niet vanzelf in de praktijk – professionals hadden meer behoefte aan ruimte om al doende te leren.

Aanknopingspunten voor beleid en praktijk: reken op een lange(re) opstarttijd. Investeer in een vaste locatie voor meerdere jaren en in structurele financiering. Reik actief naar meiden uit. Zorg voor continuïteit van professionals en goede samenwerkingsrelaties met partners. Faciliteer uitwisseling tussen Social Labs, zodat ze van elkaar leren en niet dezelfde opstartfoutjes maken. En houd hiermee rekening: preventie van jeugdcriminaliteit vraagt om een lange adem. De resultaten worden pas na jaren zichtbaar.

Voorwoord

In maart 2024 heeft het ministerie van SZW via een aanbesteding aan Movisie de opdracht gegeven om de monitoring en evaluatie van drie Social Labs uit te voeren in Amsterdam, Tilburg en Zoetermeer. Om inzicht te krijgen in de doeltreffendheid van de Social Labs heeft het ministerie vijf onderzoeksvragen gesteld die met het evaluatieonderzoek beantwoord moeten worden. Bij elke onderzoeksvraag wordt expliciet gevraagd in hoeverre het perspectief, de input en de behoeften van jongeren zelf zijn meegenomen:

1. Hoe hebben betrokken partijen hun Social Labs vormgegeven? Welke verschillen en overeenkomsten zijn daarin zichtbaar?
2. Hoe hebben de partijen de werkwijze van de Social Labs ervaren? Wat zijn voor- en nadelen van een dergelijke werkwijze?
3. Welke behoeften van jongeren zijn er door middel van de Social Labs opgehaald?
4. Welke interventies hebben de Social Labs opgeleverd?
5. Aan welke behoeften van jongeren kon tijdens de Social Labs niet voldaan worden? Welke redenen waren er om daar geen interventies op te richten?

Movisie is in april 2024 gestart met de monitoring van de drie Social Labs. In een tussenrapportage beschreven we in het voorjaar van 2025 de voortgang op de drie locaties en deelden we de eerste resultaten. In december 2025 verzamelden we de laatste gegevens en met deze eindrapportage ronden we onze evaluatie af.

LEESWIJZER

Dit rapport bestaat uit drie delen die samen inzicht geven in de werking van de Social Labs in Amsterdam, Tilburg en Zoetermeer. In deel I beschrijven we de achtergrond van de Social Labs en lichten we de onderzoeksopzet, gebruikte methoden en datakwaliteit toe, zodat duidelijk is hoe de bevindingen tot stand zijn gekomen. In Deel II volgt een analyse van de drie afzonderlijke locaties aan de hand van een vaste structuur, waardoor verschillen en overeenkomsten goed zichtbaar worden. Per Social Lab lees je over het proces, het bereik, de jongerenparticipatie, ervaringen van jongeren en partners, werkzame elementen en de mate van borging. In deel III brengen we alle inzichten samen in lessen en aanknopingspunten voor beleid en praktijk.

DEEL I

Context en Onderzoeksopzet

1 Inleiding en achtergrond

1.1 Ontstaan van Social Labs Amsterdam, Tilburg en Zoetermeer

In 2023 heeft het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) in het kader van de Agenda Veerkrachtige en Weerbare Samenleving een decentrale uitkering beschikbaar gesteld aan drie gemeenten – Amsterdam, Tilburg en Zoetermeer – voor het opzetten en uitvoeren van een Social Lab.

Deze Social Labs zijn gericht op het vergroten van de weerbaarheid van jongeren tegen jeugd-criminaliteit. Door deelname krijgen professionals (wetenschappelijk) inzicht in hoe de Social Labs weerbaarheid onder jongeren versterken, zodat zij problemen in kwetsbare wijken in een vroeg stadium kunnen aanpakken.

De Social Labs worden uitgevoerd in drie specifieke wijken binnen de drie gemeenten:

- Waterlandpleinbuurt in Amsterdam-Noord
- Groenewoud in Tilburg Zuid
- Meerzicht in Zoetermeer

1.2 Doelen van de Social Labs in de drie locaties

De opzet van de Social Labs is gebaseerd op het *Homebase*-onderzoek door Kaulingfreks et al. (2024). Het idee is dat er in elke wijk een fysieke plek wordt gerealiseerd, zoals een jongeren-centrum of buurtcentrum. Op deze plek kunnen jongeren in hun vrije tijd terecht en hebben zij zelf inbreng in het activiteiten aanbod, zodat dat aansluit bij wat zij nodig hebben en zodat ze het gevoel hebben dat zij meer regie hebben in het centrum. In de Social Labs is ruimte voor alle jongeren, maar nadrukkelijk richten ze zich op kwetsbare jongeren met verhoogd risico op criminele activiteiten.

2 Onderzoeksopzet, methoden en datakwaliteit

2.1 Onderzoeksmethode

In dit hoofdstuk beschrijven we de opzet en uitvoering van het evaluatieonderzoek. Omdat de drie gemeenten zelf invulling gaven aan hun Social Lab, was er geen eenduidig programma dat we op uniforme wijze konden evalueren. Het onderzoeksontwerp moest daarom flexibel genoeg zijn om drie uiteenlopende trajecten te volgen en tegelijkertijd voldoende structuur bieden om de bevindingen onderling te kunnen vergelijken.

Het evaluatieonderzoek is georganiseerd rond twee uitgangspunten. Het eerste uitgangspunt zijn de vijf onderzoeksvragen van het ministerie van SZW: 1) Hoe zijn de Social Labs vormgegeven? 2) Hoe is de werkwijze ervaren? 3) Welke behoeften van jongeren zijn opgehaald? 4) Welke interventies zijn opgeleverd? 5) Aan welke behoeften kon niet worden voldaan?

Het tweede uitgangspunt is het *Homebase*-rapport (2024). Hierin beschrijven Kaulingfreks et al. waarom het creëren van een verbindende en inclusieve werkplaats – een ‘sterke thuisbasis’ – een preventieve werking kan hebben op jeugdcriminaliteit en welke rol jongeren zelf idealiter spelen in de totstandkoming van zo’n basis. Op basis van dit rapport heeft Movisie voorafgaand aan het evaluatieonderzoek een indicatorenmodel opgesteld (zie tussenrapportage). Dit model omvat drie dimensies: 1) kenmerken van de locatie, 2) beschermende factoren tegen jeugdcriminaliteit en 3) principes in de aanpak van jongerenwerkers. Het indicatorenmodel diende als basis voor de monitoring en evaluatie van de activiteiten binnen elk Social Lab.

Om beide uitgangspunten te verbinden hanteren we in dit rapport zeven analytische aandachtsgebieden, waaronder bereik en toegankelijkheid, jongerenparticipatie, ervaringen van jongeren en partners, en duurzaamheid. Binnen deze aandachtsgebieden beantwoorden we de SZW-vragen en toetsen we de bevindingen aan het indicatorenmodel.

Evaluatie van proces en resultaten

Ons onderzoek richtte zich enerzijds op het proces en de manier waarop de drie Social Labs werden opgezet, anderzijds op hun voortgang en resultaten. Bij de voortgang ging het om meetbare gegevens zoals bezoekersaantallen, bereik, het aantal ingezette trajecten of activiteiten – voor zover deze plaatsvonden en met de onderzoekers werden gedeeld – en de mate waarin het Social Lab tot stand kwam binnen de tijdsplanning en budgettaire ruimte die door de gemeente gesteld was.

De beoogde resultaten van een Social Lab hangen samen met i) het voorkomen dat jongeren in de criminaliteit belanden of ii) hen helpen daar weer uit te komen. Binnen de kaders van dit onderzoek was dit resultaat niet direct meetbaar – vanwege beperkte aantallen betrokken jongeren en een looptijd van twee jaar. We hebben daarom per Social Lab gekeken hoe de resultaten het best in beeld gebracht konden worden. In Tilburg is het resultaat bijvoorbeeld gebaseerd op het aantal jongeren dat uitstroomde naar werk en/of opleiding, aangevuld met de groei die jongeren zelf rapporteerden op het vlak van toekomstperspectief, zelfvertrouwen en welbevinden.

Bij het proces is gekeken naar de manier waarop de gemeenten hun Social Lab vormgaven, de keuzes die zij daarin maakten en de mate van betrokkenheid en inspraak die partners en jongeren hadden op verschillende momenten. Het ophalen van behoeften van jongeren stond hierin centraal.

Responsief design

De manier waarop we de drie Social Labs hebben geëvalueerd, volgde het tempo van de gemeenten. De meetmomenten in het onderzoek zijn grotendeels bepaald door de momenten waarop gemeenten bijeenkomsten organiseerden, partners betrokken of activiteiten met jongeren startten. Het aantal jongeren dat Movisie kon bevragen was afhankelijk van de vorm en het stadium waarin het Social Lab zich bevond en van het bereik van elk Social Lab – dat aantal verschilde daardoor per locatie. De concrete invulling van de dataverzameling per locatie is beschreven in §2.4.

De drie Social Labs bevonden zich bij de afronding van dit onderzoek eind 2025 in verschillende stadia van ontwikkeling. In Amsterdam was het Social Lab inhoudelijk nog volop in ontwikkeling, waardoor directe evaluatie met jongeren nog niet mogelijk was. In Tilburg waren al meerdere trajecten met jongeren afgerond en konden we beschikken over uitstroomdata en uitgebreide gesprekken met jongeren en partners. In Zoetermeer was de *homebase* pas halverwege 2025 geopend en konden we alleen in gesprek met de jongste doelgroep. Die verschillen in rijpheid hebben directe gevolgen voor de diepgang waarmee we elk aandachtsgebied per locatie kunnen beschrijven. We lichten dit per locatie nader toe in §2.6.

Onderzoeksteam en samenwerking met Stichting Reindert

Het onderzoeksteam van Movisie bestond uit een senior projectleider/onderzoeker en enkele (junior) onderzoekers met ervaring op het gebied van monitoring en evaluatie, leefbaarheid, veiligheid en het betrekken van jongeren. Per Social Lab was één contactpersoon verantwoordelijk voor het contact met de gemeente, de aanwezigheid bij bijeenkomsten en de analyse van de resultaten. Alle ontwikkelingen werden tweewekelijks in het volledige team besproken, zodat het team zicht hield op de overeenkomsten en verschillen tussen de drie locaties.

Voor het veldwerk onder risicjongeren werkte Movisie samen met twee interventiespecialisten van Stichting Reindert met ruime ervaring in het werken met gezinnen en -jongeren met multiproblematiek. Door hun streetwise en laagdrempelige benadering konden deze interventiespecialisten het vertrouwen van jongeren winnen en open gesprekken voeren. Hun inzet verschilde per locatie: in Tilburg bezochten zij meerdere bijeenkomsten van het Boost Impact-traject en voerden zij de interviews uit met jongeren en partners (de gesprekken met partners voerden zij samen met een van de onderzoekers). In Amsterdam en Zoetermeer voerden zij wijkverkenningen uit als nulmeting. Daarnaast bracht Stichting Reindert aanvullende inhoudelijke expertise in bij meer complexe ontwikkelingen binnen de gemeenten. De precieze inzet per locatie beschrijven we in §2.4.

Ethiek en vertrouwelijkheid

In het onderzoek is gewerkt met gevoelige persoonsgegevens, veelal van minderjarigen. Movisie heeft hierbij de AVG gevolgd op basis van een verwerkersovereenkomst die bij de start van het project is opgesteld. Voorafgaand aan gesprekken met jongeren hebben we informatiebrieven en toestemmingsformulieren verstrekt; voor jongeren onder de 16 jaar was aanvullende toestemming van een ouder of verzorger vereist. Persoonsgegevens zijn gescheiden van onderzoekdata opgeslagen en drie maanden na afronding van het veldwerk verwijderd. In december 2024 heeft het ministerie van SZW een *Data Protection Impact Assessment* (DPIA) uitgevoerd.

2.2 De zeven aandachtsgebieden

Om de vijf onderzoeksvragen van SZW systematisch te kunnen beantwoorden, hebben we de analyse per Social Lab gestructureerd aan de hand van zeven aandachtsgebieden, gebaseerd op het indicatorenmodel (zie tussenrapportage). Deze aandachtsgebieden vormen de

rode draad in de hoofdstukken 3 (Amsterdam), 4 (Tilburg) en 5 (Zoetermeer) en bieden een gemeenschappelijk kader om de drie Social Labs zowel afzonderlijk te beschrijven als onderling te vergelijken.

De zeven aandachtsgebieden en hun relatie tot de onderzoeksvragen:

- 1. Context, proces en werkwijze (SZW-vraag 1):** Hoe is het Social Lab tot stand gekomen en ingericht? We beschrijven de wijkcontext, de lokale samenwerkingsstructuur en de keuzes die zijn gemaakt in de opzet en tijdens de looptijd van het onderzoek. Zo worden de verschillen en overeenkomsten in vormgeving tussen de drie steden zichtbaar.
- 2. Bereik en toegankelijkheid (SZW-vragen 1 en 4):** Welke jongeren worden bereikt door het Social Lab en welke niet? We kijken naar de doelgroep, de feitelijke bezoekers of deelnemers en de mate waarin het Social Lab erin slaagt de beoogde groep kwetsbare jongeren te bereiken. Indien beschikbaar presenteren we kwantitatieve gegevens over instroom, uitstroom en bereik.

- 3. Jongerenparticipatie en eigenaarschap (SZW-vragen 1, 3 en 5):** In hoeverre hebben jongeren zelf invloed gehad op de vormgeving van het Social Lab, de keuze voor activiteiten en de inrichting van de locatie? Dit aandachtsgebied raakt aan een kernprincipe uit het *Homebase*-rapport, namelijk dat jongeren mede-eigenaar zijn van de homebase, niet alleen deelnemer.
- 4. Ervaringen van jongeren (SZW-vragen 2, 3 en 5):** Hoe ervaren jongeren het Social Lab? Wat vinden zij waardevol, wat missen zij en welke behoeften worden wel of niet vervuld? Dit aandachtsgebied geeft direct antwoord op de vragen naar opgehaalde behoeften en behoeften waaraan niet kon worden voldaan. De mate waarin we hierover informatie hebben kunnen ophalen, verschilt per locatie en was afhankelijk van het stadium waarin het Social Lab zich bevond en van het bereik onder jongeren.
- 5. Ervaringen van partners (SZW-vraag 2):** Hoe hebben samenwerkingspartners – jongerenwerkorganisaties, scholen, reclassering en andere betrokken partijen – de werkwijze van het Social Lab ervaren? Wat beschouwen zij als sterke punten en waar zien zij verbeterkansen? De mate waarin we deze vragen kunnen beantwoorden verschilt per locatie, afhankelijk van het stadium waarin het Social Lab zich bevond.
- 6. Werkzame elementen en randvoorwaarden (SZW-vragen 2 en 4):** Welke elementen in de aanpak lijken het verschil te maken voor jongeren? En onder welke voorwaarden komen deze tot stand? Bij de analyse van werkzame elementen maken we gebruik van het indicatorenmodel dat Movisie heeft opgesteld op basis van het *Homebase*-rapport (zie §6.2). Dit model onderscheidt beschermende factoren voor jongeren en kenmerken van de locatie, naast principes in de aanpak van jongerenwerkers. Door de bevindingen uit de gesprekken met jongeren en partners te spiegelen aan dit model, wordt zichtbaar in hoeverre de Social Labs functioneren volgens principes die in de literatuur als effectief worden beschouwd.
- 7. Duurzaamheid en borging (SZW-vragen 4 en 5):** In hoeverre is het Social Lab bestendig na afloop van de projectperiode? We kijken naar de financiële borging en de continuïteit van partners en professionals. Ook bespreken we wat er nodig is om het aanbod voort te zetten of op te schalen en welke obstakels daarbij spelen.

Door deze zeven aandachtsgebieden consequent toe te passen in de analyse van de drie Social Labs komen we in Deel II tot een gedetailleerde beschrijving per locatie. In Deel III (hoofdstuk 6) brengen we de bevindingen samen in een vergelijkende analyse, waarbij we de onderzoeksvragen van SZW overkoepelend beantwoorden.

2.3 Gebruikte datatypen

Gedurende het evaluatieonderzoek heeft Movisie data verzameld via zes brontypen (A t/m F). In de analysehoofdstukken (3, 4 en 5) en in de synthesehoofdstukken (6 en 7) verwijzen we, waar dat relevant is, naar deze datatypen.

A. Documentanalyse

Per Social Lab bekeken we relevante beleidsdocumenten, plannen van aanpak, interne rapportages en overige documentatie. Voor Amsterdam ging het met name om het plan van aanpak Social Lab Waterlandpleinbuurt en bijbehorende interne stukken van het stadsdeel. Voor Tilburg betrof dit onder meer de Wijkagenda Groenewoud en documenten over de Boost Impact-methodiek. Voor Zoetermeer hebben we het Gebiedsprogramma Meerzicht, de Visie Zoetermeer 2040 en de Staat van de Jeugd Meerzicht (Gemeente Zoetermeer, 2024) meegenomen in het onderzoek. Daarnaast was het rapport *Homebase* (Kaulingfreks et al., 2024) een referentie voor het gehele onderzoek.

B. Kwantitatieve wijk- en uitstroomdata

Per locatie is gebruikgemaakt van kwantitatieve gegevens over de samenstelling en leefomstandigheden in de wijk, afkomstig van onder andere het dashboard Zicht op Wijken, gemeentelijke statistieken en het rapport Staat van de Jeugd Meerzicht. Deze data dienden als context om het karakter van de wijk te schetsen. Daarnaast heeft de gemeente Tilburg instroom- en uitstroomcijfers aangeleverd van de deelnemers aan Boost Impact Zuid.

C. Observaties van bijeenkomsten en locatiebezoeken

Onderzoekers van Movisie hebben in de onderzoeksperiode bij de drie Social Labs diverse bijeenkomsten, overleggen en locaties bezocht en geobserveerd. Dit omvatte onder meer partnerbijeenkomsten, presentaties van plannen van aanpak, de opening van locaties (The Wave in Amsterdam, ChillBase in Zoetermeer en Buurthuis Broekhoven in Tilburg), branding sessies met jongeren en reguliere bijeenkomsten of inloopmomenten van het Social Lab. Tijdens deze observaties zijn aantekeningen gemaakt over de interactie tussen betrokkenen, de sfeer, de rol van jongeren en relevante inhoudelijke ontwikkelingen. Stichting Reindert heeft aanvullend wijkverkenningen uitgevoerd in Amsterdam (juli 2024) en Zoetermeer (juli 2024), waarbij zij ook met jongeren en professionals in de wijk spraken. Hun observaties koppelden zij terug aan het onderzoeksteam en de gemeentelijke projectleiders.

D. Gesprekken met gemeentelijke projectleiders

Met de projectleiders van de drie gemeenten is gedurende de looptijd van het onderzoek regelmatig contact onderhouden. Deze gesprekken, zowel in persoon als telefonisch of digitaal, leverden doorlopend inzicht in de voortgang en de knelpunten en in de keuzes die de gemeenten maakten bij het opzetten van hun Social Lab. De projectleiders fungeerden als primaire informatiebron over het proces en de bestuurlijke context.

Op initiatief van Movisie heeft de opdrachtgever in de onderzoeksperiode ook twee kennisdeelsessies georganiseerd. Deze leverden ook informatie en inzicht op voor de onderzoekers.

De eerste bijeenkomst vond plaats in juli 2024 in Tilburg Zuid bij KS Broekhoven. De drie Social Labs presenteerden daar hoe de opstartfase bij hen verliep en Movisie lichtte de onderzoeks aanpak en het indicatorenmodel toe. De tweede bijeenkomst, in juni 2025, vond plaats in de Waterlandpleinbuurt in Amsterdam-Noord. Naast een wandeling door de buurt en een bezoek aan jongerencentrum The Wave werden ontwikkelingen in de drie Social Labs uitgewisseld. Movisie presenteerde de tussenrapportage en er was een gastpresentatie van de gemeente Weert over hun homebase. Voor een derde kennisdeelsessie begin 2026 hadden de Social Labs met het oog op de tijdsinvestering geen animo.

E. Gesprekken met jongeren

Het ophalen van de ervaringen en behoeften van jongeren vormden een kernonderdeel van het onderzoek. De manier waarop jongeren zijn bevraagd verschilt per locatie, afhankelijk van het stadium van het Social Lab en het bereik onder jongeren.

In Amsterdam is het niet mogelijk geweest om in de looptijd van het onderzoek evaluatiegesprekken met jongeren te voeren. Het Social Lab bevond zich het grootste deel van de onderzoeksperiode nog in een fase van planvorming en netwerkopbouw, waardoor er nog geen concreet aanbod was dat met jongeren geëvalueerd kon worden. Wel zijn de bevindingen uit de circa vijftig gesprekken die de gemeente zelf in de opstartfase met jongeren voerde via de projectleiders en het plan van aanpak meegenomen in de analyse.

In Tilburg heeft Stichting Reindert in totaal twaalf jongeren gesproken: negen deelnemers van Boost Impact Zuid (verdeeld over traject 1 en traject 4, elk op twee meetmomenten) en drie deelnemers van Boost Impact West, ter vergelijking. De gesprekken bestonden uit korte individuele interviews op basis van een topiclijst en observaties tijdens de trainingen.

In Zoetermeer hebben onderzoekers van Movisie tijdens een locatiebezoek aan ChillBase in oktober 2025 gesprekken gevoerd met twaalf kinderen van 10 tot 12 jaar. Daarnaast voerden partners van het Social Lab in het najaar van 2024 gesprekken met acht jongeren (10-18 jaar) over hun beleving van de wijk en hun behoeften. Movisie stelde hiervoor de topiclijst en toestemmingsformulieren mee op.

F. Gesprekken met partners en professionals

In de tweede helft van het onderzoek zijn semigestructureerde gesprekken gevoerd met samenwerkingspartners van de Social Labs. Het doel was om zicht te krijgen op hun ervaringen met de samenwerking, hun kijk op de werkzame elementen en op verbeterkansen.

In Amsterdam zijn de bevindingen primair gebaseerd op de regelmatige gesprekken met de twee projectleiders van de gemeente en de observaties van Stichting Reindert. Door het nog lopende samenwerkingsproces tussen de gemeente en netwerkpartners, mede begeleid door Public Mediation en socioloog en criminoloog Jan Dirk de Jong, was het niet het juiste moment om de partners afzonderlijk te bevragen over hun ervaringen met het Social Lab.

In Tilburg zijn gesprekken gevoerd met zes partnerorganisaties: R-Newt (jongerenwerk), de sociaal beheerders van buurthuis KS Broekhoven, Jeugdreclassering (Jeugdbescherming Brabant), het Doorstroompunt, Leerplicht en een vmbo-school. Alle gesprekspartners hebben hun medewerking verleend aan het gebruik van citaten in deze rapportage.

In Zoetermeer zijn gesprekken gevoerd met de twee oprichters van Talenten van Morgen, de organisatie die het beheer van ChillBase verzorgt. Eerder in het traject is ook gesproken met ELANCE Academy, die uiteindelijk niet als partner betrokken is gebleven.

2.4 Dataverzameling per locatie

De dataverzameling volgde het tempo waarin de drie Social Labs zich ontwikkelden. Omdat de gemeenten zelf bepaalden wanneer zij bijeenkomsten organiseerden, partners betrokken en activiteiten met jongeren startten, verschilden de meetmomenten per locatie. Hieronder beschrijven we per Social Lab welke dataverzameling heeft plaatsgevonden in welke periode.

Amsterdam

In Amsterdam verliep de dataverzameling anders dan in Tilburg en Zoetermeer, omdat het Social Lab zich daar gedurende de onderzoeksperiode nog grotendeels in de fase van planvorming en netwerkopbouw bevond. De Movisie-onderzoeker onderhield doorlopend contact met de twee projectleiders van de gemeente. Daarnaast woonde Movisie diverse bijeenkomsten bij: de brede presentatie van het plan van aanpak (november 2024), de startbijeenkomst van actielijn 1 met negen partners (januari 2025) en de presentatie van de uitgewerkte plannen voor een jongens- en meidenaanpak (juni en november 2025). Stichting Reindert voerde in juli 2024 een wijkverkenning uit, bezocht de wijk drie keer en sprak met jongerenwerkers en jongeren. Movisie en Stichting Reindert waren aanwezig bij de feestelijke opening van jongerencentrum The Wave (september 2024). Omdat het Social Lab tijdens de looptijd van het onderzoek nog geen concreet aanbod had, was het niet mogelijk om evaluatiegesprekken met jongeren of afzonderlijke partnersgesprekken te voeren. De bevindingen over de behoeften van jongeren zijn daarom gebaseerd op de circa vijftig gesprekken die de gemeente zelf in de opstartfase met jongeren voerde en die via de projectleiders en het plan van aanpak aan Movisie zijn teruggekoppeld.

Tilburg

Tilburg kende de meest intensieve dataverzameling. Deze locatie voerde als enige al vanaf najaar 2024 concrete trajecten met jongeren uit. De interventiespecialisten van Stichting Reindert hebben twee groepen deelnemers van Boost Impact Zuid elk op twee meetmomenten gevolgd (traject 1 en traject 4), waarbij zij in totaal negen jongeren individueel hebben gesproken en geobserveerd tijdens trainingen. Ter vergelijking spraken zij in december 2024 met drie deelnemers van Boost Impact West. De gesprekken met jongeren volgden een topiclijst die vooraf door Movisie was opgesteld. In de tweede helft van het onderzoek zijn aanvullend gesprekken gevoerd met zes partnerorganisaties over hun ervaringen met de samenwerking en de werkzame elementen van de aanpak. Gedurende het hele traject onderhield de Movisie-

onderzoeker regelmatig contact met de gemeentelijke projectleiders en de projectcoördinator/ doorstroomcoach van Boost Impact. De gemeente Tilburg leverde in- en uitstroomcijfers aan voor alle vier de trajecten van Boost Impact Zuid.

Zoetermeer

In Zoetermeer volgde de dataverzameling de geleidelijke opbouw van het Social Lab. Stichting Reindert voerde in juli 2024 een wijkverkenning uit en liep mee met een jeugdwerker in de wijk. Movisie was als observant aanwezig bij de eerste partnerbijeenkomst (september 2024), de vervolgbijeenkomst (oktober 2024) en twee brandingssessies met jongeren (november 2024 en februari 2025). In januari en februari 2025 voerde Movisie gesprekken met de projectleider van de gemeente en met de twee overgebleven partners (Talenten van Morgen en ELANCE Academy). Na de opening van ChillBase, eind mei 2025, bezochten twee Movisie-onderzoekers de locatie (oktober 2025) op een reguliere dag. Zij spraken daar met twaalf kinderen (10-12 jaar) over hun ervaringen. In diezelfde periode voerde Movisie een uitgebreid gesprek met de twee oprichters van Talenten van Morgen over hun werkwijze en visie en over hun ervaringen met het beheer van ChillBase. De gemeente Zoetermeer leverde contextuele wijkdata aan, onder meer via de Staat van de Jeugd Meerzicht (2024).

Tabel 1. De inzet van datatypen per locatie

Datatype	Amsterdam	Tilburg	Zoetermeer
A. Documentanalyse	plan van aanpak Waterlandpleinbuurt, interne stukken Stadsdeel	Wijkagenda, Boost Impact-documenten	Visie 2040, Gebiedsprogramma, Staat van de Jeugd
B. Kwantitatieve data	Wijkdata	Instroom-/ uitstroomcijfers Boost Impact, wijkdata	Wijkdata, criminaliteitscijfers
C. Observaties	Opening The Wave, partnerbijeenkomsten, presentaties actielijnen	Trainingen Boost Impact, bijeenkomsten in KS Broekhoven	Partnerbijeenkomsten, brandingssessies, opening en locatiebezoek ChillBase
D. Gesprekken projectleiders	Doorlopend (2 projectleiders)	Doorlopend	Doorlopend
E. Gesprekken jongeren	Niet mogelijk; indirect via gemeente (± 50 jongeren)	12 jongeren (Stichting Reindert, verschillende meetmomenten)	12 kinderen (Movisie); 8 jongeren (via partners)
F. Gesprekken partners	Niet apart bevraagd; observaties Stichting Reindert	6 partnerorganisaties	3 partnerorganisaties

2.5 Triangulatie en analysemethoden

Het evaluatieonderzoek is overwegend kwalitatief van aard. Gezien de kleine aantallen betrokken jongeren, de verschillen tussen de drie Social Labs en het procesmatige karakter van de interventies, is gekozen voor een aanpak waarin diepgang en contextgevoeligheid centraal staan. De analyse is op twee niveaus uitgevoerd: per Social Lab afzonderlijk (hoofdstukken 3, 4 en 5) en vergelijkend tussen de drie Social Labs (hoofdstuk 6).

Triangulatie

Om de betrouwbaarheid van de bevindingen te vergroten is per Social Lab gebruik gemaakt van datatriangulatie: het combineren van meerdere databronnen over dezelfde onderwerpen. Zo zijn de ervaringen van jongeren in Tilburg niet alleen gebaseerd op hun eigen uitspraken (datatype E), maar ook gespiegeld aan de observaties van Stichting Reindert tijdens trainingen (C), de instroom- en uitstroomcijfers van de gemeente (B) en de ervaringen van partners (F). Waar bevindingen uit verschillende bronnen samenvallen, versterkt dat het vertrouwen in de conclusies. Waar bronnen uiteenlopen of elkaar aanvullen, wordt dit in de tekst benoemd.

Naast datatriangulatie is er sprake van onderzoekerstriangulatie: per Social Lab was één onderzoeker van Movisie primair verantwoordelijk, maar alle ontwikkelingen werden tweewekelijks besproken met het hele onderzoeksteam. In deze teamoverleggen werden de bevindingen uit de drie steden naast elkaar gelegd, werd gezamenlijk gereflecteerd op patronen en verschillen en werden analysekeuzes afgestemd. Stichting Reindert bracht met twee interventiespecialisten aanvullende expertise en kennis in over het werken met risicjongeren en de lokale dynamiek in de wijken.

Analyse

De kwalitatieve data – gespreksverslagen, observatienotities en documenten – zijn thematisch geanalyseerd. Hierbij zijn de gesprekken en observaties geordend aan de hand van de zeven aandachtsgebieden. Binnen elk aandachtsgebied is gezocht naar terugkerende thema's, opvallende patronen en afwijkende signalen.

Bij de analyse van de partnergegevens in Tilburg hebben we een aanvullend validatiecriterium gehanteerd: alleen bevindingen die door ten minste twee partners onafhankelijk van elkaar zijn benoemd, zijn als bevinding opgenomen. Citaten van partners zijn voorafgaand aan publicatie voorgelegd aan de betreffende personen ter goedkeuring.

Het indicatorenmodel als analytisch kader

Een belangrijk analytisch instrument is het indicatorenmodel dat Movisie heeft opgesteld op basis van het *Homepage*-rapport (Kaulingfreks et al., 2024). Dit model onderscheidt drie dimensies: 1) kenmerken van de locatie en werkplaats, 2) beschermende factoren voor jongeren en 3) principes in de aanpak van jongerenwerkers.

In Tilburg, de locatie met de meeste data, kon het indicatorenmodel het meest systematisch worden toegepast. Al in de tussenrapportage bleek dat diverse beschermende factoren – zoals toekomstperspectief, positieve groepsdynamiek, ondersteunende relaties met volwassenen en het stimuleren van autonomie – herkenbaar terugkwamen in de ervaringen van deelnemende jongeren en de aanpak van de trainers. In de eindrapportage is deze analyse verdiept en uitgebreid met de bevindingen uit de partnergesprekken (zie §6.2 en tabel 6). Voor Amsterdam en Zoetermeer is het indicatorenmodel op een meer verkennende manier ingezet. We hebben daarbij gekeken welke elementen uit het model zichtbaar worden in de gekozen opzet en werkwijze van het Social Lab, ook wanneer directe evaluatiedata van jongeren (nog) ontbreken.

Beperkingen van de analyse

Op basis van de bevindingen in dit rapport kunnen we geen uitspraken doen over de causale effectiviteit van de Social Labs. De opzet van het onderzoek – kwalitatief, zonder controlegroep en met kleine aantallen – laat dat niet toe. Het onderzoek biedt wel een gedetailleerd en onderbouwd beeld van hoe de Social Labs in de praktijk functioneren, welke elementen jongeren en professionals daarin als werkzaam ervaren en welke condities daaraan bijdragen of juist belemmeren. De synthese in hoofdstuk 6 brengt deze inzichten samen. Op basis daarvan formuleren we aanknopingspunten die bruikbaar zijn voor beleid en praktijk.

2.6 Databeperkingen en datalacunes per locatie

De drie Social Labs bevonden zich bij de afronding van het onderzoek eind 2025 in verschillende stadia van ontwikkeling. Dat beïnvloedt hoeveel we per locatie kunnen zeggen. Hieronder benoemen we per locatie de belangrijkste kanttekeningen om als lezer rekening mee te houden.

Amsterdam

De belangrijkste beperking in Amsterdam is dat het Social Lab gedurende de volledige onderzoeksperiode niet is toegekomen aan de uitvoering van concreet aanbod voor jongeren vanuit de integrale samenwerking. Hierdoor ontbreken directe evaluatiegegevens van jongeren over hun ervaringen met het Social Lab (datatype E) en konden de samenwerkingspartners niet apart worden bevraagd over hun ervaringen (datatype F). De analyse van het Social Lab Amsterdam is daardoor primair een procesanalyse: het beschrijft hoe de samenwerking en planvorming zijn verlopen, welke keuzes zijn gemaakt en welke knelpunten zich voordeden. Over de inhoudelijke werking van het Social Lab – wat het oplevert voor jongeren – kunnen we op basis van de beschikbare data geen uitspraken doen. De onderzoeksvragen over behoeften van jongeren beantwoorden we voor Amsterdam op basis van de gesprekken die de gemeente zelf in de opstartfase voerde; deze informatie is indirect, via de projectleiders en het plan van aanpak, bij Movisie terechtgekomen.

Tilburg

Van de drie locaties heeft Tilburg de meeste data. Toch zijn er kanttekeningen. De gesprekken met jongeren zijn gevoerd door Stichting Reindert, niet door de onderzoekers van Movisie zelf. Dit is een bewuste keuze geweest – de medewerkers van Stichting Reindert konden door

hun ervaring en benadering makkelijker een vertrouwensband opbouwen met deze doelgroep –, maar het betekent dat we als onderzoekers afhankelijk zijn van de gespreksverslagen en terugkoppelingen van Stichting Reindert. Daarnaast zijn niet alle deelnemers van Boost Impact gesproken: met name jongeren die voortijdig zijn uitgevallen waren moeilijker te bereiken. De ervaringen van deze groep zijn daardoor ondervertegenwoordigd in de bevindingen. Tot slot richt Boost Impact zich op een specifieke doelgroep (16-23 jaar, vroegtijdig schoolverlaters) en een specifieke interventie. De bevindingen over werkzame elementen zijn daarmee niet zonder te generaliseren naar andere doelgroepen of andere typen Social Labs.

Zoetermeer

In Zoetermeer is ChillBase pas in mei 2025 geopend, waardoor het grootste deel van de onderzoeksperiode betrekking had op het opstart- en inrichtingsproces. De jongeren die Movisie sprak bij ChillBase waren uitsluitend kinderen in de bovenbouw van de basisschool (10-12 jaar), terwijl de beoogde doelgroep van het Social Lab breder is (10-18 jaar). Oudere jongeren – bij wie het risico op betrokkenheid bij criminaliteit directer speelt – zijn gedurende het onderzoek niet bereikt. De bevindingen over ervaringen van jongeren in Zoetermeer geven daarmee een beeld van hoe jongere kinderen de locatie waarderen, maar zeggen weinig over de mate waarin het Social Lab de meer kwetsbare, oudere doelgroep weet te bereiken en ondersteunen. Daarnaast is er in Zoetermeer uiteindelijk nog maar één externe partner betrokken (Talenten van Morgen), waardoor het partnerperspectief beperkter is dan bij de andere locaties.

DEEL II

**Analyse per
Social Lab**

3 Social Lab Amsterdam

Aanvrager Gemeente Amsterdam stadsdeel Noord	Wijk Waterlandpleinbuurt (Amsterdam Noord) 14.182 inwoners	Opening locatie September 2024	Samenwerkingspartners Dock jongerenwerk ELANCE meiden coaching OKT (Ouder en Kind Team)
Projectleider(s) Marco Burgman en Maryam Azougagh	Voornaamste doelgroepen Focusgroep (kwetsbare) meiden N.N.T.B. doelgroep voor activiteitenaanbod	Start 1e activiteit/ traject plan van aanpak Social Lab Water- landpleinbuurt zomer 2024	Operatie Periscoop PerMens SAOA (Stichting Aanpak Overlast Amsterdam) Sciandri sportbuurwerk Stichting Spin Streetwise Coaching Stadsdeel Amsterdam Noord (4 afdelingen)

3.1 Context Social Lab/proces en werkwijze

De Waterlandpleinbuurt

Het Social Lab in Amsterdam-Noord is gericht op de Waterlandpleinbuurt. Deze buurt is zeer divers en er wonen relatief veel jonge inwoners. Bijna 25 procent van de inwoners is tussen de 0 en 17 jaar oud. Er wonen ongeveer 1.800 jongeren tussen de 15 en 25 jaar oud, ofwel een kleine 13 procent van de inwoners. Veel kinderen in de buurt groeien op in een achterstands-situatie en kennen langere periodes van armoede. Vaak komen zij uit gezinnen met ouders die met multiproblematiek te maken hebben, zoals armoede, werkloosheid en schulden. Een groot deel van de jeugd heeft bovendien een onderwijsachterstand.

Om deze problematieken het hoofd te kunnen bieden, heeft de gemeente Amsterdam Stads-deel Noord bij het ministerie van SZW aangegeven te willen meedoen aan en onderdeel te willen worden van het bredere Social Labs-project.

Opstart Social Lab

Sinds februari 2024 is er een vaste projectleider van de gemeente betrokken bij het Social Lab. Hij heeft vanaf najaar 2024 een tweede projectleider naast zich gekregen. De keuze is toen bewust gemaakt voor een vrouw, voor een betere aansluiting bij de meiden in de buurt.

De gemeente laat de invulling van het Social Lab in de Waterlandpleinbuurt vanaf de start open. In principe is het Social Lab niet gebonden aan een plek of activiteit, maar wordt er flexibel ingespeeld op waar de behoeften liggen. De projectleiders beschreven het als 'meer een manier van werken, waarbij gemeente, wijkpartners en jongeren samenwerken aan maatschappelijke vraagstukken'. Door te experimenteren leren de betrokkenen wat effectief is in de samenwerking, waardoor zij tussentijds kunnen bijsturen. Behalve de praktijkkennis die zij op deze manier opdoen, leren zij ook van relevante wetenschappelijke kennis.

Op basis van alles wat er in de opstartfase bij jongeren, ouders en professionals is opgehaald en geïnterviewd, hebben de projectleiders, in afstemming met hun interne werkgroep, in de zomer van 2024 een conceptplan van aanpak voor het Social Lab uitgewerkt. Dit is vervolgens gedurende enkele maanden met alle betrokken partijen afgestemd ter voorbereiding op een snelle besluitvorming. De bestuurders van respectievelijk Jeugd en Veiligheid en Sociale Basis, de gebiedsteams en Aanpak Noord werden hier zorgvuldig in meegenomen.

Op een brede bijeenkomst met circa 25 genodigden, ambtenaren, bestuurders, politie en jongerenwerk, is het definitieve plan van aanpak in november 2024 gepresenteerd. Movisie en Stichting Reindert waren hierbij. Op de vraag waarom er geen jongeren aanwezig waren gaf de projectleider aan dat de meeste jongeren in de buurt die in de opstartfase waren bevraagd, geen interesse hadden om verder betrokken te worden bij de planvorming.

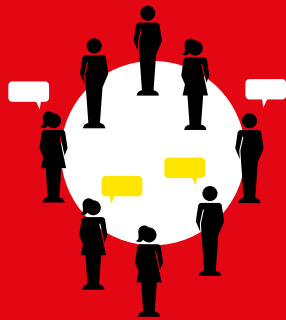
In het plan van aanpak (zie afbeelding 1) is de opzet van het Social Lab uitgewerkt langs drie actielijnen:

- **Actielijn 1** focust op het versterken van het netwerk rondom samenwerken met jongeren en commitment aan het integraal werken met alle betrokken partijen.
- **Actielijn 2** focust op de realisatie van fysieke locaties van het Social Lab, samen met en door de jongeren van de Waterlandpleinbuurt.
- **Actielijn 3** focust op het versterken van het activiteitenaanbod voor verschillende doelgroepen in de locaties die in actielijn 2 zijn gerealiseerd. Ook hierbij worden jongeren betrokken.

Drie actielijnen

Op basis van de uitkomsten worden de middelen ingezet voor drie actielijnen:

1 Netwerk versterken rondom jongeren - Integraal samenwerken

2 Fysiek Investeren in jongerencentrum en dependances in de wijk

3 Activiteitsaanbod versterken voor, door en met jongeren

Met actielijnen **1** en **2** beogen we met incidentele middelen structurele resultaten te behalen in de Waterlandpleinbuurt.

Met actielijn **3** willen we bottom-up aanbod voor de doelgroep versterken.

Afbeelding 1: Social Lab Waterlandpleinbuurt, plan van aanpak langs 3 actielijnen. © gemeente Amsterdam/Vorm de Stad

Doelgroepen:

- **A-B:** 10-14/15: eerste stappen gezet richting criminaliteit, in het Social Lab specifiek gericht op 14-17 jarigen.
- **C:** 16/17+: de zogenaamde 2%-doelgroep (aanpak van Jan Dirk de Jong), zwaardere groep die al dieper in de criminaliteit zit, voor regulier jeugd/jongerenwerk niet meer goed bereikbaar, meer voor politie, handhaving en/of specialistisch aanbod jeugdzorg.

Actielijn 1: samenwerking netwerkpartners

Stadsdeel Amsterdam-Noord had voor de start van het Social Lab al langer te maken met een veelheid aan netwerkpartners die nauw betrokken zijn bij het begeleiden van jongeren in de wijk. De projectleiders van de gemeente liepen er bij de opzet van het Social Lab tegenaan dat integraal samenwerken hier een pittige opgave is. Dit werd nog eens bemoeilijkt door frictie en concurrentie na de komst van een nieuwe partij in 2023. Ondanks pogingen van de gemeente om tot samenwerking te komen lukte het niet de neuzen dezelfde kant op te krijgen.

Eind 2024 deed Jan Dirk de Jong (lector Aanpak Jeugdcriminaliteit, Hogeschool Leiden; één van de auteurs van het rapport *Homebase*) in opdracht van Aanpak Noord onderzoek naar jeugdcriminaliteit. De gemeente heeft toen ook zijn hulp ingeroepen bij de vastgelopen samenwerking bij het Social Lab. Begin 2025 werd hij betrokken bij het traject van Public Mediation op basis van hun Geïntegreerde Werkwijze om de integrale samenwerking te verbeteren.

Aansluitend heeft Social Lab Amsterdam Jan Dirk de Jong de opdracht gegeven om vanaf mei 2025 in de Waterlandpleinbuurt een aanpak op te zetten voor de zogenaamde 2%-doelgroep (14+), in samenwerking met de Social Lab-samenwerkingspartners, aangevuld met zorg- en welzijnspartijen.

In januari 2025 woonde Movisie de brede startbijeenkomst van actielijn 1 bij. Samen met de negen betrokken partijen die aanwezig waren werd een gezamenlijke tijdlijn uitgewerkt. Daaruit werden drie belangrijke opgaven gedestilleerd waarop ingezet zou gaan worden:

1. Samenwerking netwerk in relatie tot nieuwe partner in Waterlandpleinbuurt.

Trekker: Jan Dirk de Jong. Vijf betrokken partners: Dock jongerenwerk, PerMens straathoekwerk, Sciandri sportbuurtwerk, Spin speeltuin en kinderwerk en Streetwise Coaching.

2. Bereiken van onzichtbare meiden en het delen van signalen. Procesbegeleider: de vrouwelijke projectleider van de gemeente. Zeven betrokken partners: Spin Speeltuin en kinderwerk, Dock jongerenwerk, Sciandri sportbuurtwerk, Streetwise Coaching jongeren/ sportbuurtwerk en PerMens straathoekwerk, later aangevuld met ELANCE meidencoaching en Ouder Kind Team.

3. Verder inzetten op actielijnen 2 en 3 van het plan van aanpak.

Verloop opgave 1: samenwerking netwerk in relatie tot nieuwe partner in Waterlandpleinbuurt

In maart 2025 was er een vervolgbijeenkomst, waarvoor Movisie niet was uitgenodigd. Daaruit zijn concrete afspraken voortgekomen over de rolverdeling en samenwerking tussen de vijf betrokken partners. Vanaf mei 2025 kwamen de partijen in vijf bijeenkomsten bij elkaar om het plan van aanpak uit te werken. Binnen de gemeente was de afstemming tussen Veiligheid en Sociale Basis inmiddels een stuk beter.

Eind juni 2025 werden de plannen gepresenteerd aan de eigen organisaties en betrokken onderdelen van de gemeente. Er waren twee aanpakken uitgewerkt: voor 14- (meer preventief) en 14+ (nog om te leiden) met onder andere individuele coaching, gezamenlijke events en beloning. Er werden ook een aantal *quick wins* genoemd, zoals een bakfiets met koffieapparaat om ouders te betrekken, een sportveldje naast The Wave en een mobiele tafeltennistafel. Er werd al veel gedaan wat de jongeren op straat nodig hadden, maar alles moest nu bij elkaar worden gebracht in een samenhangende aanpak. De hele opzet sloot mooi aan bij de Social Lab-werkwijze.

Voor de financiering kon het Social Lab-budget worden aangevuld uit extra middelen die de Waterlandpleinbuurt de komende jaren structureel zal ontvangen. Het plan was om na de zomervakantie concreet aan de slag te gaan, na drie maanden te evalueren en dan de volgende stappen zetten.

Tot frustratie van de projectleider liepen de plannen echter weer vertraging op. Voor de zomer was de met de vijf partijen ontwikkelde aanpak positief ontvangen door de managers en het stadsdeelkantoor. Na het zomerreces zou het plan worden ingediend, waarna de uitvoering kon starten. Maar het plan bleek nog niet 'subsidiewaardig' en moest verder worden uitgewerkt. De financiering is vanwege deze nieuwe vertraging voor een belangrijk deel doorgeschoven naar 2026. De projectleider erkent achteraf dat in het proces meer ingezet had moeten worden op het meenemen van de managers, naast de inzet op de uitvoering. In het vervolg zullen ze dit anders aanpakken.

Inmiddels konden al wel twee concrete deelactiviteiten worden gestart:

- Vijf jongeren uit de B-groep (14-17 jarigen die al eerste stappen in de criminaliteit hebben gezet) individueel coachen en onder begeleiding binnen de jeugdwerkorganisaties laten werken, als onderdeel van de 2%-aanpak. In een pilot wilde men hiermee experimenteren, gesteund op wetenschappelijke kennis. Dit zou na zomer 2025 opgestart worden, maar liep stuk op de betaling van deze jongeren. Geen enkele partij wilde hun een contract geven omdat daar te veel risico's aan vastzitten. Maar zonder contract konden ze niet worden betaald. Hierover botsten de mensen op praktijkniveau met die op managementniveau. Dit bleek een uitdaging, totdat Dock begin november 2025 de handschoen oppakte. Zij nemen de vijf jongens in dienst en werken van januari tot de zomervakantie 2026 met hen.
- Speeltuínactiviteiten met koffiekar vanaf begin 2026: vijf evenementen per jaar voor doelgroepen 12- en 12+.

Verloop opgave 2: bereiken van onzichtbare meiden en het delen van signalen

De projectleiders van de gemeente hadden begin 2025 geïnventariseerd wat er al aan aanbod is voor meiden. In een vervolgbijeenkomst met de betrokken partners werd gekozen voor twee focusthema's: mentale gezondheid en rolmodellen online en offline (in combinatie met social media). In september-oktober 2025 werkten de partners, begeleid door Public Mediation, in vijf sessies de thema's uit en verdeelden de taken.

Het uitwerkproces verliep soms moeizaam. De betrokkenen hadden hier vaak te weinig tijd voor en maakten zich daarom ook zorgen over voldoende budget en capaciteit voor de uitvoering. Dit is daarom ook nadrukkelijk meegenomen in de plannen.

Bij de uitwerking van de thema's stond de behoefte van de doelgroep centraal: wat hebben deze jongeren nodig? De meidenwerkers benaderden de meiden in de wijk om hiervan een beeld te krijgen. Vervolgens is gekeken wat de professionals daarin kunnen bieden. Meiden

komen op grond van vertrouwen en zijn moeilijk van buitenaf te bereiken. Om meiden te vinden en met hen in contact te komen is direct na de zomer gestart met een matchakar; die rijdt in de buurt rond en meiden kunnen er matcha komen drinken. Daarnaast is nu in de uitwerking ook de inzet van influencers en social media opgenomen om meiden beter te bereiken.

In november werd het plan aan managers en collega's gepresenteerd. Dat bestond uit twee projecten:

- 1. Moeder-dochtercommunity bouwen:** ouderbetrokkenheid in deze wijk is heel laag vergeleken met ander wijken. Tegelijkertijd speelt er veel in de wijk waar je ouders meer bij wil betrekken. Drie bijeenkomsten rond thema's als vaperen. Informatief en ook om als moeder meer ingang bij je puberdochter te krijgen. Afsluitende activiteit met moeders en dochters. Evalueren en doorzetten.
- 2. Kwetsbare, eenzame meiden/onzichtbare meiden.** Om te weten wat meiden die niet in beeld zijn nodig hebben, moeten je ze eerst vinden en met ze praten. Via vindplekken en via moeders. Meidenwerkers werken vaak al ambulant, op straat het gesprek voeren, in contact met scholen en sleutelfiguren. Inzetten op familiebijeenkomsten, laagdrempelige events met en voor deze meiden: matchakar, workshop Anime (sluit aan bij een specifieke groep meiden), daarna met groep van tien meiden uitvragen wat zij nodig hebben: een-op-een, meer groepsactiviteiten, etc.

Na de presentatie van de projectplannen gingen de managers akkoord. Eind 2025 werden de subsidieaanvragen ingediend. De activiteiten lopen van januari/februari tot juli 2026. Voor de uitvoering van deze projecten wordt vanuit Social Lab een trekker aangesteld, eventueel extern.

Actielijn 2: fysieke locaties

De gemeente was vier jaar eerder al gestart met het zoeken van een tijdelijke locatie voor een jongerencentrum. In het voorjaar van 2024 had zij die gevonden. Dit viel min of meer toevallig samen met de start van het Social Lab – een mooie bijkomstigheid. Voor de gemeente is het Social Lab niet één locatie of activiteit, maar een manier van werken die op verschillende locaties waar jongeren samenkomen kan worden ingezet.

De oorspronkelijke opening was gepland in mei 2024, maar werd vertraagd door technische problemen. Jongerencentrum 'The Wave' opende de deuren uiteindelijk in de zomer en werd in september 2024 feestelijk geopend met de onthulling van het naambord op de gevel. Daar waren Movisie en Stichting Reindert ook bij. Het was een mooie zonnige dag en er kwamen veel jongeren en buurtbewoners op af. Binnen waren VR-games en spelcomputers waar veel kinderen en jongeren gebruik van maakten. Buiten was een luchtkasteel met hindernisbaan, muziek en een barbecue.

Afbeelding 2: Naam op gevel jongerencentrum The Wave, Amsterdam. ©Movisie

De huidige locatie van The Wave is tijdelijk, maximaal tien jaar te gebruiken. Er wordt al gezocht naar een permanente locatie. Het beheer van The Wave is in handen van Welzijnsorganisatie DOCK, de voornaamste partner van de gemeente Amsterdam stadsdeel Noord met betrekking tot jongerenwerk.

Naast The Wave is er vanuit het Social Lab ook geïnvesteerd in de aankleding en inrichting van twee buurtkamers, waar jongeren al vaker samenkwamen. Er wordt gekeken of er nog meer dependances kunnen worden aangewezen, bijvoorbeeld buitenruimtes op pleintjes waar jongeren samenkomen. Voor meiden is gestart met een matchakar die door de buurt gaat en wordt er gekeken naar andere plekken, specifiek voor deze doelgroep, zoals een meidenbankje of een voor hen ingerichte buurtkamer.

Actielijn 3: activiteitenaanbod

Sinds de officiële opening in september 2024 is The Wave van maandag tot en met vrijdag 's middags en 's avonds open voor drie hoofddoelgroepen: 9-13 jaar (vier middagen), 14+ (vier avonden) en meiden 9-13 (een middag). Dock biedt een activiteitenprogramma aan met onder meer coaching, ambulante jongerenwerk en open inloop. Dit aanbod was tot 2025 echter nog niet specifiek vanuit het Social Lab. De bedoeling was dat de partners in de loop van 2025 een breder integraal aanbod zouden invullen, met uitbreiding naar het weekend. Door de vertragingen in het proces is dit verschoven naar 2026. De vijf jongeren die bij Dock worden gecoacht gaan samen met de jongerenwerkers activiteiten voor de jonge doelgroep organiseren. Daarnaast worden dan ook de geplande meidenactiviteiten bij The Wave aangeboden.

3.2 Bereik en toegankelijkheid

Al jaren voordat het Social Lab-project van start ging werkte de gemeente toe naar de opening van een jongerencentrum in de buurt. Daardoor kon locatie The Wave al kort na de start van het Social Lab-project van de grond komen. Naast dit jongerencentrum is er ook behoefte aan dependances, omdat de Waterlandpleinbuurt erg groot is en eigenlijk bestaat uit een aantal kleinere buurten waarmee jongeren zich identificeren. De gedachte gaat uit naar aansluiting bij al bestaande locaties met aanbod voor jongeren, zoals buurtkamers.

3.3 Jongerenparticipatie en eigenaarschap

In de opstartfase van februari tot oktober 2024 hebben de projectleiders van de gemeente met circa zeven groepen jongeren gesproken. Daarbij waren in totaal ongeveer vijftig jongeren betrokken. Zij werden opgezocht op locaties en bij activiteiten waar ze bij elkaar kwamen. Aan de hand van een grote kaart van de wijk en met geeltjes werd met de jongeren gesproken over hoe zij de wijk beleven, waar ze samenkomen en wat ze missen.

Movisie heeft zelf niet met jongeren gesproken, maar in onze gesprekken met de projectleiders hebben we de belangrijkste bevindingen teruggekregen, die ook worden beschreven in het plan van aanpak voor het Social Lab. De beschrijvingen hieronder zijn daarop gebaseerd en schetsen de situatie in 2024.

Jongeren in de wijk hebben het niet altijd makkelijk. Ze ervaren dat de wijk is versnipperd in kleine buurten en dat het grotere geheel, de wijk, weinig samenhang kent. Jongeren voelen zich niet altijd prettig bij een bepaalde locatie, omdat andere groepen daar ook komen. Daarom is er behoefte aan meer dan één plek waar jongeren kunnen samenkomen. In twee buurtkamers komen al jongeren, maar daar is behoefte aan een upgrade in de inrichting van de ruimte.

Er is te weinig aanbod en er ontbreekt al jaren een voorziening met aanbod specifiek voor jongeren. De jongeren hebben behoefte aan een eigen plek in de buurt waar ze kunnen chillen, gamen, eten en drinken, met gratis wifi en ruime openingstijden. De jongeren verwachten meer actie van de gemeente, die wel duidelijk aangeeft dat ze niet aan al hun wensen tegemoet kan komen. Jongeren vinden het leuk en belangrijk om mee te denken over voorstellen en aanbod, maar willen vooral betrokken zijn bij de uitvoering, bijvoorbeeld bij het inrichten van ruimtes.

‘Gemeente moet laten zien wat ze brengen in plaats van alleen praten.’

Jongere in: Social Lab Waterlandpleinbuurt plan van aanpak

Er is te weinig aanbod, is een veel gehoord signaal. Niet alleen onder jongeren, maar bijvoorbeeld ook bij de politie, die niet altijd weet waar ze jongeren naar kan doorverwijzen. De negen partijen die in de wijk actief zijn voor jongeren hebben een divers aanbod, variërend van sport tot coaching en van meidenactiviteiten tot huiswerkbegeleiding. Jongeren weten

dat aanbod echter niet altijd goed te vinden en ze bezoeken ook vaker voorzieningen buiten de wijk. Jongeren vragen in hun eigen netwerk ook niet naar georganiseerd aanbod. Zo had een jongere behoefte aan huiswerkbegeleiding en hoewel hij regelmatig bij het jongerenwerk kwam, wist hij niet dat hij het daar kon vragen.

3.4 Ervaringen van jongeren

In de loop van 2025 werd duidelijk dat het Social Lab in Amsterdam meer tijd nodig had om goed van de grond te komen. Daarom konden wij tijdens de looptijd van ons onderzoek nog geen evaluatiemomenten met jongeren plannen. Wel hadden we regelmatig contact met de projectleiders van de gemeente over de voortgang op de drie actielijnen en sloten we aan bij bijeenkomsten of overleggen als dat relevant was.

3.5 Ervaringen van partners

In de opstartfase hebben de projectleiders van de gemeente gesproken met twee sleutelfiguren, vijf ouders/bewoners in de wijk en met teams van professionals van een aantal samenwerkingspartners om te inventariseren wat er speelt en welke wensen en behoeften er zijn. Movisie heeft zelf niet met deze groepen gesproken, maar de projectleiders spraken met ons over de belangrijkste bevindingen, die ook worden beschreven in het plan van aanpak voor het Social Lab. De beschrijvingen hieronder zijn hierop gebaseerd en schetsen de situatie in 2024.

Professionals en gemeenteambtenaren herkennen de behoeften van de jongeren, maar ervaren ook dat hun aanbod niet altijd goed aansluit of gevonden wordt. Er zijn veel verschillende aanbieders actief in de wijk en sinds de laatste toevoeging van een nieuwe partij wordt er ook meer concurrentie ervaren.

'Verschillende organisaties in de wijk hebben het gevoel dat 'hun' jongeren door andere organisaties worden benaderd voor activiteiten.' Professional in: Social Lab Waterlandpleinbuurt plan van aanpak

'Ze komen jongeren stelen', is door twee organisaties benoemd.' Professional in: Social Lab Waterlandpleinbuurt plan van aanpak

Kinderwerk, voor de jeugd tot 12 jaar, ziet dat de groep van 9-12 jaar steeds mondiger wordt en problematischer gedrag vertoont. Het jongerenwerk herkent deze problematiek en ziet dit met name terug bij jongeren vanaf 12 jaar. Professionals geven ook aan dat zij het lastig vinden om met jongeren te praten over bepaalde onderwerpen, zoals de escalatie van geweld in Gaza of het gevoel van jongeren dat alle politiek tegen hen is.

Meerdere malen hebben professionals aangegeven dat meiden niet moeten worden vergeten. Zij zijn minder zichtbaar op straat, maar er speelt wel degelijk problematiek.

'Meiden juttten jongens op om te vechten, maken hier video's van en verspreiden dit op social media voor likes.' - Professional in: Social Lab Waterlandpleinbuurt plan van aanpak

'Te jonge meiden kleden zich zeer uitdagend om aandacht te krijgen van foute jongens.' - Professional in: Social Lab Waterlandpleinbuurt plan van aanpak
Professionals in: Social Lab Waterlandpleinbuurt plan van aanpak

Professionals dragen ook verschillende ideeën en oplossingen aan, zoals een activiteitenlijst voor ouders die niet goed weten waar wat te doen is. Of een oproep om niet alleen te investeren in professionals maar juist ook in vrijwilligers, omdat zij vaak langer in de wijk actief blijven. Het jongerenwerk wil ook graag uitwisselen met collega's in andere steden en wijken om van elkaar te leren, liefst samen met jongeren.

Het jongerenwerk zou willen dat jongeren meer participeren. Ze vinden het belangrijk hen serieus te nemen en vertrouwen te geven, bijvoorbeeld door ze op te leiden en in te zetten als assistent-jongerenwerkers. Ook wordt voorgesteld om een beloningssysteem in te stellen voor jongeren die een positieve bijdrage leveren in de wijk.

Ten slotte geven professionals aan dat ze soms verschillende conflicterende opdrachten ontvangen vanuit het Stadsdeel.

'Sociale Basis is meer gericht op groepsactiviteiten, vanuit Jeugd en Veiligheid ligt de focus op het specifiek individu.' Professional in: Social Lab Waterlandpleinbuurt plan van aanpak

Nulmeting Stichting Reindert

In juli 2024 heeft Stichting Reindert bij wijze van nulmeting de wijk drie keer bezocht en met jongerenwerkers en jongeren gesproken. Zij reageerden positief op het diverse team van het jongerencentrum met medewerkers met een Marokkaanse, Turkse en Surinaamse achtergrond, zowel mannen als vrouwen. Vanwege die diversiteit kunnen ze connecties maken met verschillende groepen jongeren. Dat was ook merkbaar in de goede sfeer.

Stichting Reindert constateerde ook dat niet alle jongeren bereikt worden. Dit geldt met name voor jongeren die in de drugscriminaliteit verwickeld zijn. Daarnaast is er meer aandacht nodig voor meiden. Er is binnen deze doelgroep sprake van normvervaging, veel ruzie, ook tussen meiden en jongens en zowel online als fysiek.

'Er was veel impact van de serie Mocro Maffia. Na elke aflevering was het onrustig in de wijk en nam het gangstergedrag toe.' Uit: gesprek van Stichting Reindert met een jongerenwerker.

Stichting Reindert heeft haar observaties besproken met de projectleiders en deze zijn meegenomen bij het opstellen van het plan van aanpak.

3.6 Werkzame elementen en randvoorwaarden

De onderzoekers van Movisie vormden een beeld van de werkzame elementen van de Social Lab-werkwijze in de Waterlandpleinbuurt op basis van de gesprekken met de projectleiders van de gemeente, aangevuld met de weerslag van door hen gevoerde gesprekken met jongeren, professionals en ouders in de opstartfase (uit het plan van aanpak). We hebben niet zelf met jongeren en professionals kunnen spreken over hoe zij de Social Lab-werkwijze ervaren, ook omdat deze grotendeels nog niet is uitgevoerd.

Het Social Lab in de Waterlandpleinbuurt is niet gebonden aan een plek of activiteit en werkt samen met negen partners. Daardoor is het lastig om exact onderscheid te maken tussen alles wat de samenwerkingspartners al doen in de buurt en wat de Social Lab-werkwijze hier specifiek aan heeft toegevoegd.

Verder lagen er aan het einde van de onderzoeksperiode veel plannen die nog uitgevoerd moesten worden. Omdat deze al wel waren goedgekeurd en ingepland nemen we de intentie van deze plannen ook mee in de analyse.

Kenmerken van de locatie

- Het nieuw geopende jongerencentrum The Wave vervult een langgekoesterde wens van jongeren en professionals in de buurt.
- The Wave is een laagdrempelige, uitnodigende locatie waar jongeren terecht kunnen voor activiteiten en om te chillen en vormt daarmee een 'thuisbasis'. De locatie is tijdelijk en heeft daardoor een onzekere toekomst.
- Naast The Wave zijn er verschillende andere plekken in de buurt waar jongeren dicht bij hun leefwereld naartoe kunnen. De buurtkamers die vanuit Social Lab zijn versterkt, zijn niet alleen voor jongeren maar worden ook door andere groepen gebruikt. De mobiele 'locaties', zoals de verplaatsbare tafeltennistafel en de matchakar komen 'naar de jongeren toe', maar bieden dus geen vaste locatie of structurele activiteiten.
- The Wave heeft een breed activiteitenaanbod voor verschillende doelgroepen. Dit wordt echter niet specifiek vanuit de Social Lab-werkwijze aangeboden. De diverse activiteiten waarvoor de plannen klaarliggen, zijn niet gekoppeld aan een specifieke locatie maar vinden op verschillende plekken plaats.
- Er is vanuit de Social Lab-werkwijze stevig ingezet op de vertrouwensband en continuïteit van de samenwerking van gemeente en partners. Er werd onderkend dat dit een belangrijke voorwaarde is om het Social Lab vorm te geven en was daarom ook als eerste actielijn opgenomen in het plan van aanpak. De investering in tijd en inzet van mensen en de begeleiding door onder anderen Jan Dirk de Jong lijken te hebben geleid tot een positieve en gecommiteerde samenwerking waaruit concrete uitvoeringsplannen zijn voortgekomen, maar blijven een punt van aandacht waar continu aan wordt gewerkt.

- Na de gesprekken met jongeren in de opstartfase zijn jongeren voor zover bekend niet direct betrokken geweest bij het maken van de nieuwe plannen voor locaties of activiteiten.

Beschermende factoren tegen jeugdcriminaliteit en principes in de aanpak van jongerenwerkers

- De Social Lab-werkwijze speelt flexibel in op behoeften. Dat heeft tot nu toe geleid tot een brede waaier aan (plannen voor) activiteiten en initiatieven waarin negen samenwerkingspartners in verschillende samenstellingen meewerken. Het is daardoor moeilijk om de beschermende elementen hierin precies te duiden.
- De negen samenwerkingspartners zijn al langer betrokken bij de begeleiding van jongeren in deze buurt. Waarschijnlijk zijn in hun werkwijze de meeste factoren en principes te herkennen, maar daar hebben we in het kader van dit onderzoek niet naar gekeken.
- Jan Dirk de Jong is als expert op het gebied van de aanpak van jeugdcriminaliteit op verschillende manieren betrokken bij de Social Lab-werkwijze in de Waterlandpleinbuurt. Hij speelde onder meer een rol bij het vlottrekken van de vastgelopen samenwerking tussen de partners en uitwerking van de plannen die nu tot uitvoering gebracht worden, waaronder de aanpak van de 2%-doelgroep. Als medeauteur van het Homepage-rapport heeft hij de wetenschappelijke kennis over de beschermende factoren ingebracht bij de geplande activiteiten en aanpak.

3.7 Duurzaamheid en borging

Vanaf de start van het Social Lab was het doel om de incidentele middelen die hiervoor beschikbaar kwamen, in te zetten voor een duurzame borging. Onder andere door een lange uit-smeerperiode, in ieder geval tot en met 2026 en misschien tot en met 2027. Ook omdat een groot deel van het daadwerkelijke aanbod in het Social Lab is vertraagd.

De gemeente loopt er tegenaan dat de formatie bij de gemeente wordt geregeld op basis van reguliere subsidies. Voor aanvullende aanpakken als het Social Lab zijn dan niet direct de (juiste) mensen beschikbaar. Binnen de gemeente is aangegeven dat behoefte is aan een meer gestructureerde aanpak, waarin ruimte is voor aanvullende projecten.

Er wordt nu gewerkt aan een zesjarige Sociale Basis-subsidie, gericht op de kernfuncties in plaats van op de gemeentelijke hartslag van vier jaar.

4 Social Lab Tilburg

Aanvrager Gemeente Tilburg	Wijk Groenewoud (Tilburg-Zuid) 7.385 inwoners	Opening locatie 14 april 2024	Samenwerkingspartners Leerplicht- en Doorstroompunt
Projectleider(s) Claudia van Dongen en Carlo Steijnen	Voornaamste doelgroep Vroegtijdig schoolverlaters (NEETs), 16-23 jaar	Start 1^e activiteit/traject Oktober 2024	Jeugdreclassering R-Newt (jongerenwerk) Scholen (vo/vervolgopleidingen) Sociaal beheerders buurthuis Gemeente Jeugdboa's Sporttrainers

4.1 Context Social Lab/proces en werkwijze

De wijk Groenewoud

Groenewoud is een naoorlogse wijk in Tilburg-Zuid met redelijk veel goedkope sociale huurwoningen en relatief weinig voorzieningen. Mensen voelen zich hier met elkaar verbonden en kijken naar elkaar om. Veiligheid, bestaanszekerheid en leefbaarheid staan er echter onder druk. Al geruime tijd krijgt de wijk bijzondere aandacht van de gemeente Tilburg en haar partners in de stad (Bron: gemeente Tilburg: [Wijkagenda Het Laar, Groenewoud, Stappegoor en De Leij - Gemeente Tilburg](#)) Groenewoud is een wijk waar veel jongeren met een lage startkwalificatie van school komen of school voortijdig verlaten zonder startkwalificatie. In Groenewoud groeit 18 procent van de kinderen op in een bijstandshuishouden (tegenover 6% landelijk) en 34 procent van de kinderen in een eenouderhuishouden (tegenover 16% landelijk). De wijk kent een relatief groot risico op jonge aanwas in drugscriminaliteit (10% van de jongeren), dubbel zoveel als het landelijk gemiddelde (5% van de jongeren) (Bron: Dashboard Zicht op Wijken: [Jeugd - Dashboard | Zicht op Wijken](#))

De aanpak

Om nog meer jongeren te bereiken met de Boost Impact-aanpak ontstond bij de gemeente de wens om naast het Boost Impact-traject in Tilburg-West ook Boost Impact Zuid op te zetten, als onderdeel van het Social Lab Groenewoud. Boost Impact is een aanpak waarbij jongeren van 16 tot en met 23 jaar zonder startkwalificatie en zonder schoolinschrijving begeleiding krijgen om een persoonlijke strategie te bepalen met als uiteindelijk doel een schoolinschrijving en/of werk. Voor de langere termijn is het doel dat het overgrote deel van de jongeren niet afglijdt naar het criminele circuit en meer zelfinzicht en zelfvertrouwen krijgt.

Boost Impact Zuid is een persoonlijk ontwikkeltraject dat start met een *boost* van twee maanden, waarin met trainingen (workshops en sport) op dinsdag- en donderdagochtenden wordt gewerkt aan activatie, motivatie en oriëntatie van de deelnemers. Onder begeleiding gaan de jongeren zelf op zoek naar kansen, kwaliteiten en mogelijkheden voor een passende studie, werkplek of stageplek. De bedoeling is dat ze hierdoor meer zelfinzicht krijgen en hun kwaliteiten beter leren benutten. Ook leren ze bij Boost Impact om hun eigen strategie te bepalen en in actie te komen.

Bij de uitvoering van Boost Impact Zuid zijn twee trainers en de doorstroomcoach betrokken. De twee trainers verzorgen de training op dinsdag- en donderdagochtend. Eén van hen is bijvoorbeeld kickbokser en put bij zijn training uit zijn levensverhaal. De doorstroomcoach wordt door de gemeente Tilburg gezien als het cement in de Boost Impact-aanpak. De doorstroomcoach heeft zicht op het hele programma, verzorgt de intake met de jongeren en kent hun verhaal en hun draaglast. De doorstroomcoach is bij iedere training aanwezig, schakelt met de trainers en houdt de jongeren individueel in de gaten.

De doorstroomcoach is onderdeel van het Leerplicht en Doorstroompunt (voorheen RMC5). De doorstroomcoach heeft hierdoor nauwe contacten met scholen en beschikt over tools als studie- of beroepskeuzetesten om jongeren te helpen bij hun loopbaankeuzes. Het is belangrijk dat de coach goed kan schakelen tussen verschillende niveaus: op het ene moment zit die om tafel met bestuurders van de gemeente, het andere moment met wijkprofessionals en dan weer met jongeren.

Tot slot heeft Boost Impact ook een projectcoördinator, die beide Boost-trajecten in West en Zuid coördineert. De coördinator houdt zich bijvoorbeeld bezig met de binnengekomen aanmeldingen en de verbinding tussen de twee trajecten. In het geval van Boost Impact Zuid ligt de rol van doorstroomcoach en projectcoördinator bij één persoon (dubbele pet). Daar waar we in deze rapportage refereren naar uitspraken die horen bij de rol van projectcoördinator staat er projectcoördinator bij vermeld, datzelfde geldt voor de uitspraken die horen bij de rol van doorstroomcoach.

Nazorg

Na de boost van twee maanden worden de jongeren niet helemaal losgelaten. De nazorg die wordt geboden, is maatwerk. Jongeren weten dat ze na afloop van het Boost-traject nog altijd contact kunnen leggen met de trainers en doorstroomcoach. Mogelijkheden van nazorg zijn: vervolggesprekken met de doorstroomcoach, groepslessen bij het sportbedrijf Tilburg of een oefenmoment voor de start op de nieuwe school of op het werk.

Samenwerkingen

Waar nodig wordt binnen Boost Impact de samenwerking gezocht met de zorgcoördinator van een voortgezetonderwijschool, leerplicht- en doorstroompunt, de gemeente, jeugdreclassering, jeugdboa's en sporttrainers. Er is geen vaste overlegstructuur, maar zodra één van deze partijen nodig is, wordt een lijntje gelegd. Volgens de doorstroomcoach zijn er korte lijnen met

de afdeling Werk & Inkomen van de gemeente, het Veiligheidshuis ('zij zitten bij ons op de verdieping') en de verschillende opleidingen in Tilburg. 'Alle partijen zijn op de hoogte van wat wij doen, waardoor we snel kunnen schakelen', aldus de doorstroomcoach.

Jongerenwerk R-Newt is ook een belangrijke samenwerkingspartner van Boost Impact. Bij Boost Impact Zuid is bij iedere bijeenkomst een jongerenwerker aanwezig. Die knoopt bijvoorbeeld tijdens de pauzes individuele gesprekjes aan met de jongeren. Hierdoor raken de jongeren laagdrempelig bekend met de activiteiten en het aanbod vanuit het jongerenwerk. Voorbeelden van aanbod van R-Newt zijn een steunpunt voor en door jongeren, ENA (Even Niet Alleen) en een debatteam waarin jongeren leren hoe zij zichzelf kunnen presenteren. Bovendien kan de jongerenwerker van R-Newt aanvullende individuele begeleiding bieden buiten het Boost-traject om, mocht dit nodig zijn.

Buurthuis KS Broekhoven

De bijeenkomsten van Boost Impact Zuid vinden plaats in het buurthuis KS Broekhoven. De voormalige voetbalkantine is in de zomer van 2024 verbouwd tot buurthuis en in de oude kleedkamers zijn ruimtes gemaakt speciaal voor jongeren. In 2025 is de buitenkant van het pand volledig met muurschilderingen versierd. In het buurthuis zelf zijn niet alleen jongeren welkom, maar ook alle andere buurtbewoners van alle leeftijden. De sociaal beheerders van KS Broekhoven kijken in samenwerking met de jongerenwerkers van R-Newt en Boost Impact hoe het aanbod in het buurthuis en de aankleding nog beter kan aansluiten bij de jongeren in de wijk.

Avans-onderzoek

Gelijktijdig met dit evaluatieonderzoek loopt een ander onderzoek naar Boost Impact, uitgevoerd door de Avans Hogeschool. Dit onderzoek bestaat uit 1) een beschrijving van de interventie, 2) het aanwijzen van (mogelijke) werkzame elementen en 3) het toetsen van de werkzame elementen in de praktijk. Deze manier van werken noemen ze *context-mechanism-outcome-configuraties* (CMOC): patronen die duidelijk maken welk mechanisme in welke context tot een bepaald resultaat leidt. Zie §4.6 voor meer informatie over het Avans-onderzoek.

4.2 Bereik en toegankelijkheid

Aanmelding

Jongeren worden meestal via jongerenwerk, leerplicht en doorstroompunt, reclassering of school aangemeld bij Boost. Voorafgaand aan de start van het Boost-traject voert de doorstroomcoach met alle jongeren individueel een intakegesprek, liefst samen met de ouder(s). Het intakegesprek volgt snel op het eerste contact met de aanmelder; vaak kan dit binnen een week ingepland worden.

Het intakegesprek geeft de doorstroomcoach een helder beeld van ieders individuele situatie en de doelen om in het traject naar toe te werken. De trainers van Boost houden per jongere de voortgang in het traject bij. Ze werken met een aanwezigheidslijst en maken per bijeenkomst korte aantekeningen per jongere in het leerlingvolgsysteem.

In de meeste gevallen kunnen jongeren die worden aangemeld ook geplaatst worden bij Boost. De positieve groepsdynamiek is hierbij leidend. In uitzonderlijke gevallen kan een jongere worden afgewezen als die niet goed in de dynamiek van de groep past. Bijvoorbeeld als er sprake is van een laag IQ of een actieve drugsverslaving. Voor jongeren met zware problematiek zijn alternatieve aanpakken nodig, maar zij blijven ook in beeld bij jongerenwerk.

Instroom- en uitstroombdata (opleiding, werk, uitval)

In tabel 2 en 3 zijn de instroom- en uitstroombcijfers weergegeven van de trajecten van Boost Impact Zuid in 2024 en 2025. Het eerste traject in Tilburg-Zuid in 2024 had 9 deelnemers. In 2025 waren er drie trajecten in Tilburg-Zuid met in totaal 30 deelnemers. Opgeteld namen in 2024 en 2025 dus 39 jongeren deel aan Boost Impact Zuid.

Tabel 2: Uitkomsten deelnemers Boost Impact Zuid, traject 1 (Q4) in 2024

Uitkomsten traject 1 in 2024	Aantal
Uitgestroomd naar werk	1
Uitgestroomd naar opleiding	2
Uitgestroomd naar werk met optie tot interne opleiding (jongerenwerk)	1
Uitgestroomd naar BBL (opleiding/werk)	1
Uitgestroomd naar zorgtraject	1
Vroegtijdig uitgevallen uit Boost Impact-traject	3
Totaal	9

Tabel 3: Uitkomsten deelnemers Boost Impact Zuid, trajecten 2, 3 en 4 in 2025

Uitkomsten trajecten 2 (Q1), 3 (Q2) en 4 (Q4) in 2025	Aantal
Uitgestroomd naar werk	5
Uitgestroomd naar opleiding	9
Uitgestroomd naar werk met optie tot interne opleiding (jongerenwerk)	2
Uitgestroomd naar BBL (opleiding/werk)	6
Uitgestroomd naar zorgtraject	4
Vroegtijdig uitgevallen uit Boost-traject	4
Totaal	30

4.3 Jongerenparticipatie en eigenaarschap

Het Boost-traject heeft een duur van twee maanden en bestaat uit vaste modules en workshops. Boost staat dus inhoudelijk vast, maar biedt binnen die structuur ook ruimte voor eigen regie en autonomie. Binnen de modules is veel ruimte voor maatwerk (wat heeft een individuele jongere nodig?) en de precieze invulling van de modules is afhankelijk van de behoeften van de groep. Een voorbeeld is de informele afsluitende bijeenkomst, die op basis van de animo van de groep wel of niet plaatsvindt.

Binnen het Boost-traject is veel aandacht voor autonomie, eigen regie en eigenaarschap. Jongeren worden aangemoedigd om zelf de regie te pakken over hun groeiproces. Het traject is om die reden ook vrijwillig van aard. Bij Boost wordt vaak benadrukt dat je er voor jezelf zit en niet voor iemand anders. De trainers en doorstroomcoach spreken de jongeren gedurende het traject op passende toon aan op hun verantwoordelijkheid.

4.4 Ervaringen van jongeren

Stichting Reindert heeft twee van de vier Boost Impact-trajecten in Zuid op twee meetmomenten per traject gemonitord met individuele gesprekjes en observaties in de groep. De keuze viel op het eerste en het vierde traject (zie in tabel 5 de meetmomenten M1 en M2 per traject). Het eerste traject kun je zien als een startpunt. Geleerde lessen uit dat eerste traject kunnen in de twee volgende trajecten worden toegepast en het traject kan verder worden verfijnd. In het vierde traject komt de kennis samen die in de drie eerdere trajecten is opgedaan.

Stichting Reindert sprak met negen deelnemers aan Boost Zuid (zie tabel 4). Er startten in totaal meer dan negen jongeren aan traject 1 en traject 4, maar om diverse redenen heeft Stichting Reindert niet alle jongeren kunnen spreken. Sommige jongeren waren voorafgaand aan meetmoment 1 al uitgevallen of uitgestroomd naar een zorgtraject, anderen hadden een baan gevonden of waren intussen gestart met een opleiding. 'Belangrijk om te vermelden, is dat de jongeren die uitvallen bij Boost Impact niet uit beeld zijn', aldus de doorstroomcoach. Uitval kan verschillende redenen hebben en is een veelvoorkomend verschijnsel in deze doelgroep. Stichting Reindert heeft tijdens meetmoment 1 en 2 alle jongeren gesproken die op dat moment deelnamen aan het traject.

Stichting Reindert sprak daarom in december 2024 met drie deelnemende jongeren van een van de Boost Impact-trajecten in Tilburg-West. De ervaringen van deze jongeren bleken heel vergelijkbaar met de ervaringen van de jongeren bij Boost Impact Zuid.

De bevindingen die we in deze paragraaf beschrijven hebben alleen betrekking op de ervaringen van de jongeren van Boost Impact Zuid, aangezien deze evaluatie betrekking heeft op het Social Lab in Tilburg Zuid.

Tabel 4: Aantal gesproken jongeren

Groep	Aantal gesproken jongeren
Boost Impact Zuid traject 1	5
Boost Impact Zuid traject 4	4
Boost Impact West	3
Totaal	12

Tabel 5: Trajecten Boost Impact Zuid 2024-2025 en meetmomenten 1 (M1) en 2 (M2)

Jaar	2024			2025											
Maand	okt	nov	dec	jan	feb	maa	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Traject 1															
Meetmomenten		M1			M2										
Traject 2															
Traject 3															
Traject 4															
Meetmomenten													M1		M2

Inhoud traject

De jongeren zijn overwegend zeer positief over de inhoud van het Boost-traject. Zij zijn met name tevreden over:

- de aandacht voor wie jij bent en wat bij je past (zelfinzicht: kwaliteiten en valkuilen).
- de ruimte voor reflectie op je eigen houding en gedrag; bewustwording van je patronen en je gedrag en hoe je dit kunt doorbreken of veranderen.
- de start van iedere training met een sportieve activiteit (kickboksen bijvoorbeeld).
- de vrijheid binnen het traject; als het een keer niet lukt om (actief) deel te nemen aan een training dan is daar ruimte voor.
- de inspirerende quotes die motiverend werken en ondersteunend kunnen zijn in je groei.

Trainers en sfeer/samenstelling groep

De jongeren zijn overwegend heel positief over de trainers en andere betrokkenen van het Boost-traject (de doorstroomcoach/jongerenwerker). Zij zijn met name tevreden over:

- de persoonlijke band met de trainers, doorstroomcoach en betrokken jongerenwerker(s). Er is sprake van wederzijds vertrouwen en veiligheid zonder oordeel. Dit is voor deelnemende jongeren heel belangrijk. Ze bieden ruimte, stellen verdiepende vragen en denken oplossingsgericht mee.
- de houding en manier van communiceren van de trainers: 'de trainers zijn chill en relaxed'. Jongeren ervaren de trainers als oprecht, betrouwbaar, rustig en duidelijk. Ze voelen zich serieus genomen en alles gaat in dialoog. De toon van de trainers is bovendien niet belerend.

- de fijne en veilige sfeer in de groep die gezamenlijk wordt gecreëerd: je kunt jezelf zijn en de jongeren leren om niet te oordelen over elkaar. Hierdoor voelen zij zich veilig om hun verhaal te delen.
- de samenstelling van de groep. Volgens jongeren is er een fijne balans in de groep tussen jongeren met verschillende leeftijden, interesses en achtergronden.
- de kleine groepsgrootte: veel ruimte voor persoonlijke aandacht.
- de focus op autonomie; de trainers zijn niet dwingend, maar sporen aan tot eigen verantwoordelijkheid en eigen regie. Jij bepaalt je eigen pad (eigenaarschap).

'Ik dacht: ik doe het zelf wel. Maar er kwam niks van. Toen {naam doorstroomcoach} belde dacht ik: laat ik het gewoon proberen. Ik wil iets vinden waar ik echt 100 procent voor wil gaan. Iets waar ik gelukkig van word.' - Deelnemer Boost Impact

'De trainers pushen niet, ze begeleiden me. Ze helpen me nadenken over wat ik echt wil, niet alleen over werk maar ook over mezelf.' - Deelnemer Boost Impact

'Ze zeggen niet: wij doen dit voor jou. Ze laten je weten dat jij dit voor jezelf doet. Dat vind ik heel fijn.' - Deelnemer Boost Impact

'De sfeer is rustig en positief. Iedereen probeert zichzelf gewoon te verbeteren.' - Deelnemer Boost Impact

Ervaren opbrengsten van het traject

Bij hun terugblik op Boost, benoemen jongeren de volgende geleerde lessen:

- meer zelfinzicht: meer bewustzijn van eigen gedrag, kennis over mijn kwaliteiten en valkuilen en wat bij me past
- meer inzicht in de mogelijkheden die je hebt en de stappen die je kunt zetten om je doelen te behalen (opleiding, stage, werk, privé); doelen scherper neerzetten
- activatie om zelf iets met je situatie te doen, van passief naar meer actief; meer discipline
- leren om over je gevoelens en problemen te praten en waar nodig om hulp te vragen; voor veel jongeren was het nieuw om over gevoelens te praten, omdat ze dit thuis of bij vrienden niet of nauwelijks gewend zijn
- minder snel oordelen, zowel over anderen als over jezelf; minder snel aannames maken en mensen in hokjes plaatsen
- Boost heeft voor een aantal jongeren bijgedragen aan het vergroten van hun zelfvertrouwen en een groter gevoel van eigenwaarde
- meer structuur en ritme.

Bovendien zijn de jongeren van mening dat ze voldoende ruimte hebben om hun wensen of ideeën in te brengen en dat de sfeer ruimte biedt om te zeggen wat ze vinden: 'Ik voel me hier op mijn gemak. Als ik iets wil zeggen of mijn mening wil delen, kan dat', aldus een van de deelnemers.

In de gesprekken komt naar voren dat de jongeren verschillen in waar ze staan na het traject. Waar de een al tijdens het traject is begonnen met een opleiding, stageplek of baan, heeft de ander meer tijd nodig om vervolgstappen te zetten. Jongeren geven aan dat het netwerk van Boost (ze hebben contacten met diverse werkgevers en onderwijsinstellingen) en het duwtje in de rug door de trainer kunnen helpen bij het zetten van vervolgstappen.

'Ik kan daar meer delen dan thuis. En als ze zeggen: 'Schrijf iets op', dan doe ik dat ook. Voor mezelf zou ik dat niet zo snel doen.' - Deelnemer Boost Impact

'Zonder Boost had ik waarschijnlijk niet het initiatief genomen om stage te lopen op deze plek of om contact te leggen met de juiste personen.' - Deelnemer Boost Impact

'Ik heb een ontwikkeling doorgemaakt van een 'luie papzak' naar iemand met ambitie en discipline.' - Deelnemer Boost Impact

'Je leert hier stil te staan bij dingen die normaal vanzelf gaan. Over gedrag en gevoel nadenken, dat deed ik eerder nooit.' - Deelnemer Boost Impact

'Er zat altijd iets achter mijn gedrag en keuzes. Dat heb ik hier pas echt door.' - Deelnemer Boost Impact

'Boost gaf mij structuur, je hebt weer een reden om je huis uit te komen.' - Deelnemer Boost Impact

'Als ik merk dat ik weer even vastloop, kan ik met iemand praten. Dat helpt echt.' - Deelnemer Boost Impact

Tips

Jongeren zijn heel tevreden over het traject en noemen weinig verbeterpunten. Ook niet als hierop wordt doorgevraagd. Wel gaven ze een paar tips:

- Het traject laten zoals het is: verander er niet te veel aan. Jongeren vinden het traject goed bij hen passen.
- Jongeren waarderen dat ze na afloop van het traject nog bij de trainers, doorstroomcoach of jongerenwerker terecht kunnen, al geven sommigen toe dat ze niet zo snel uit zichzelf zouden bellen. Er is sprake van terughoudendheid in het vragen van hulp. Sommige jongeren zouden het daarom fijn vinden om na afloop van het traject een buddy of coach te hebben die kan helpen met het concreter maken van hun

vervolgstappen. Jongeren hebben behoefte aan duidelijkheid over wat na het Boost-traject komt en hoe ze hiermee aan de slag kunnen gaan.

- Een paar jongeren vindt het traject van twee maanden net te lang.
- Een paar jongeren heeft de wens om wat later in de ochtend te starten met de training (om 10 uur in plaats van 9 uur).
- Een van de jongere geeft als tip om (nog) meer praktijk toe te voegen (t.o.v. theorie).

'Ik sta open voor vervolggelassen van een terugkombijeenkomst, omdat ik merk dat het mij helpt om mijn gedachten te ordenen en gemotiveerd te blijven. Ik denk dat dat wel goed zou zijn. Dan kun je ook laten zien wat je bereikt hebt.' - Deelnemer Boost Impact

'Het is ook zeker goed om na het traject te bellen of een e-mail te sturen, maar als je naar elkaar toegaat, dan zie je elkaar echt.' - Deelnemer Boost Impact

'Zoals het nu gaat bij Boost is het helemaal goed. Ik kan er zelf niks aan toevoegen. Ik ben gewoon blij dat er hulp is voor mensen die stil komen te staan. Als je stil staat, bereik je niks.' - Deelnemer Boost Impact

'Ik vind het belangrijk dat jongeren zelf een stem krijgen in hoe trajecten en beleid worden vormgegeven. Ik sta ervoor open om mijn verhaal te delen met anderen, bijvoorbeeld beleidsmakers of bestuurders, als dit helpt bij het verder ontwikkelen van het boost programma.' - Deelnemer Boost Impact

4.5 Ervaringen van partners

Aanvullend op de gesprekken met de deelnemers en de projectcoördinator hebben we gesproken met verschillende partnerorganisaties van Boost Impact:

- R-Newt (jongerenwerk)
- Sociaal beheerders buurthuis KS Broekhoven (locatie bijeenkomsten Boost Impact Zuid)
- Jeugdreclassering
- Leerplicht- en Doorstroompunt
- vmbo-school

Dit zijn de partners waar Boost het meest intensief mee samenwerkt en die na afstemming met Boost het meest relevant bleken om te bevragen voor dit onderzoek. Boost werkt nog met een aantal andere partners samen (zie §4.0)

Het doel van deze gesprekken is zicht krijgen op:

- a. het verloop van de samenwerking tussen Boost Impact en haar partners
- b. de werkzame elementen van de aanpak en inhoud van het Boost-traject (volgens partners)
- c. de opbrengsten van Boost Impact voor jongeren (volgens partners) de kansen die partners zien voor verbetering van het Boost-traject en de onderlinge samenwerking
- d. We noemen hier alleen de bevindingen die door minstens twee partners uit bovenstaande lijst zijn benoemd.

a. Het verloop van de samenwerking tussen Boost Impact en haar partners

Hoe verloopt de samenwerking met Boost Impact volgens partners?

- korte lijnen, laagdrempelig en snel schakelen met de doorstroomcoach
- informeel contact en open communicatie
- geen onnodige procedures (bijvoorbeeld bij aanmelding) en geen vaste overlegstructuur; dat past goed bij de doelgroep
- na aanmelding kan snel een intake worden gepland; voor deze doelgroep werkt dit fijn omdat je jongeren anders snel kwijt bent
- groot onderling vertrouwen en wederzijds respect

'Ik geef de doorstroomcoach soms ook de sleutel van het buurthuis als er geen vrijwilliger beschikbaar is. Dat laat zien hoeveel vertrouwen er is.' - Sociaal beheerder KS Broekhoven

'In sommige gevallen is het mogelijk dat een jongere later in het traject instroomt, als al enkele sessies hebben plaatsgevonden. Die flexibiliteit sluit aan bij jongeren met een lage motivatie, beperkte structuur of chaotische levensstijl.' - Jeugdreclasserder, Jeugdbescherming Brabant

'De doorstroomcoach die bij Boost betrokken is, is onze directe collega, dus dat maakt de aanmelding en doorstroom naar Boost makkelijk. Er zijn korte lijnen en er is geen bureaucratie en gezeur om geld.' - Doorstroomcoach, Leerplicht-Doorstroompunt

Naast het verloop van de samenwerking vroegen wij de partners ook naar hun kijk op Boost Impact: wat zien zij als de kracht van het traject en waar liggen nog kansen?

b. De werkzame elementen van de aanpak en inhoud van het Boost-traject (volgens partners)

Wat zijn de werkzame elementen van Boost volgens partners?

- een-op-een-aandacht en fysieke aanwezigheid van de trainers en doorstroomcoach
- trainers die dicht bij jongeren staan (mede door hun straatervaring) en dezelfde taal spreken; met hun toon en benadering weten ze jongeren aan te spreken

- trainers als positieve rolmodellen/steunende volwassenen
- workshops die aansluiten bij de leefwereld van jongerenpositieve groepsdynamiek/veilige sfeer in de groep
- de focus op zelfinzicht en bewustwording van eigen gedrag en effecten hiervan
- aandacht voor wie je bent als mens en voor de toekomst: wie wil je zijn en welke keuzes heb je?
- aanboren van intrinsieke motivatie, mede door het vrijwillige karakter van het traject; je zit er echt voor jezelf (eigenaarschap)
- open leren zijn over je gevoelens en problemen; sommige jongeren vinden het heel moeilijk om over hun problemen te praten of hebben dit zelfs nog nooit gedaan
- Boost als laatste strohalm naar arbeid en/of onderwijs: als er geen mogelijkheden meer zijn voor een jongere, dan kan Boost worden ingezet – denk aan leerlingen die vastlopen op school en niet richting mbo-1 willen gaan

‘Als jongerenwerker zijn we meestal kritisch op trajecten, maar bij dit traject zie ik wel dat het werkt. De methodiek en afwisseling van theorie, praktijk en sport werken goed. Ook worden alle problemen in één keer in kaart gebracht. Boost is een kant-en-klaarpakket en vormt een mooie aanvulling op wat wij vanuit het jongerenwerk al doen. De jongeren zijn daardoor nog beter in beeld, ook achter de voordeur.’ - Jongerenwerker R-Newt

‘De veilige sfeer bij het Boost-traject is heel bijzonder, want het is een mix van straatjongeren en jongeren die zich juist afzonderen op hun kamer. Maar ze kunnen het wel met elkaar vinden.’ - Jongerenwerker R-Newt

‘Veel leerlingen komen uit complexe thuissituaties. Het onderwijs heeft structureel te weinig tijd voor intensieve begeleiding en juist dát is het domein waar Boost excelleert. Dat R-newt betrokken is, vind ik heel belangrijk, omdat de jongeren dan in beeld blijven.’ - Leerlingcoördinator vmbo-school

‘Ik vind het mooi dat Boost teruggaat naar de basis: wie ben ik als mens en wie wil ik zijn? Op school moet je alweer zoveel meer dan dat, hier ga je terug naar de essentie van wie je bent.’ - Jeugdreclasserder, Jeugdbescherming Brabant

‘De trainers kennen de wijk en weten wat er op straat speelt, ze hebben het snel door over wie het gaat en of iets wel of niet klopt. Ze krijgen daardoor sneller respect van de jongeren, het contact zit op een laag waar je niet snel komt.’ - Doorstroomcoach, Leerplicht-Doorstroompunt

‘Wie ‘ik weet niet’ zegt, moet 10x opdrukken.’ - Jongerenwerker R-Newt

c. De opbrengsten van Boost Impact voor jongeren (volgens partners)

Wat het Boost-traject oplevert verschilt per jongere. Dit zijn de opbrengsten die partners zoal zien bij deelnemende jongeren:

- bewuster van eigen gedrag en hoe het overkomt, zoals minder agressieve reacties
- meer zelfinzicht en realistischer toekomstbeeld: meer inzicht in kansen en mogelijkheden
- meer in hun kracht staan
- betere dagstructuur en ritme (gezond dag- en nachtritme)
- groter verantwoordelijkheidsgevoel en motivatie (je doet dit voor jezelf)
- zetten van praktische stappen zoals schoolinschrijving of starten bij stageplek of nieuwe baan

Bij sommige jongeren zie je deze opbrengsten niet of in mindere mate of ze vallen uit waardoor ze het traject niet kunnen afronden.

Onbedoelde positieve (neven)effecten die de jongerenwerkers zien:

- jongeren helpen elkaar
- verbeterde familiebanden (ouders die trots zijn) en verbeterde relaties in de wijk

'Twee jongeren van Boost zijn vrijwilliger geworden in het buurthuis, die koppeling is heel leuk. Een voormalig deelnemer heeft bijvoorbeeld als vrijwilliger de sociale media en website gedaan, inmiddels werkt hij bij een andere maatschappelijke voorziening.' - Sociaal beheerder Buurthuis KS Broekhoven

d. De kansen die partners zien voor verbetering van het Boost-traject en de onderlinge samenwerking

Waar zien partners kansen in de verbetering van de aanpak en inhoud van Boost?

- concretere nazorg: meer structuur in vervolgtrajecten en mogelijke vervolgstappen na het Boost-traject; zelf contact opnemen met de trainer is voor jongeren eigenlijk te vrijblijvend
- langere betrokkenheid van de trainer of betere overdracht van vertrouwen naar een vervolgcoach of buddy. De vertrouwensband met de trainer is zorgvuldig opgebouwd, het zou daarom wenselijk zijn als de trainer langer betrokken blijft of het vertrouwen kan overdragen aan een vervolgcoach of buddy. Partners zien dat er ook na Boost behoefte is aan een duurzaam vangnet
- aanbod Boost voor nieuwe doelgroepen: partners zien kansen om Boost (in aangepaste vorm) ook aan te bieden aan meiden, jongeren met een LVB die veel op straat zijn en jongere doelgroepen (bijvoorbeeld kinderen vanaf 13 jaar die al wat strafbaars hebben gedaan, want hoe langer je wacht hoe groter de kans dat reclassering al in beeld komt)
- sterkere verbinding tussen Boost en ander aanbod in de wijk voor jongeren/de gemeentelijke toegang naar jeugdhulp en Wmo. En een warme overdracht naar andere ondersteuning, bijvoorbeeld bij verslaving of psychische kwetsbaarheden
- systeemcomponent meenemen bij Boost: jongeren zien als onderdeel van systeem (thuis,

school, straat) en hulp kunnen inzetten als dit nodig is, bijvoorbeeld systeemtherapeut koppelen aan Boost (met name bij jongeren jonger dan 18 jaar). Hier zit wel een spanningsveld met de autonomie van jongeren: soms kan je beter werken aan autonomie dan aan het dysfunctionele systeem rondom de jongere.

'Wij zien Boost als klein onderdeel van een groter geheel. Boost is een kortdurend traject van (maar) twee maanden. Het natraject vinden we eigenlijk net zo belangrijk, want dan moeten jongeren daadwerkelijk stappen gaan zetten, door zich bijvoorbeeld in te schrijven op een nieuwe school of te gaan solliciteren bij een werkplek. Hoewel jongeren na afloop niet helemaal uit beeld zijn (ze kunnen altijd nog contact leggen) worden ze wel min of meer losgelaten. Een buddysysteem of iets dergelijks zou voor sommige jongeren heel fijn kunnen zijn, omdat ze al goed zijn aangehaakt. Want zelf kloppen ze zelden aan.' - Jeugdreclasserder, Jeugdbescherming Brabant

'Wij hebben als reclassering de regie over het totaal, dat verwachten we ook niet van Boost. Maar omdat ze al goed zijn aangehaakt, zou ik het wenselijk vinden als ze wat langer betrokken blijven, anders moeten de jongeren wéér door naar andere mensen.' - Jeugdreclasserder, Jeugdbescherming Brabant

'We missen aanbod voor meiden. In deze groep zou je er geen meiden bij moeten zetten, je hebt er ook andere trainers voor nodig. Meiden hebben bijvoorbeeld met femicide te maken. Hun criminaliteit heeft vaak te maken met seksualiteit.' - Leerplicht ambtenaar, Leerplicht-Doorstroompunt

Waar liggen kansen in de samenwerking volgens partners?

- Relatiebeheer: niet alle scholen of professionals weten hoe of wanneer ze jongeren moeten aanmelden bij Boost. Daarnaast zijn niet alle partijen goed bekend met het aanbod van Boost. Dat vraagt om blijvend investeren in de lijnen met organisaties die jongeren in beeld hebben. Partners hebben met name behoefte aan informatie over: Wat is Boost en welke workshops bieden jullie aan? Voor welke jongeren is het geschikt? Hoe werkt het aanmelden? Hoe zorgen we samen voor een goede begeleiding van de jongeren?
- Sommige partners hebben contact met één contactpersoon (doorstroomcoach) vanuit Boost, die het vaak erg druk heeft, waardoor een gemaakte afspraak er soms bij inschiet. Het zou volgens sommige partners kunnen helpen als je bij vragen of problemen meerdere contactpersonen kan benaderen.
- Een van de partners heeft behoefte aan meer structurele terugkoppeling over de voortgang van jongeren als ze eenmaal het traject gestart zijn, in de vorm van lichte terugkerende evaluatiemomenten. Voor de andere partners geldt dit in mindere mate.
- Er staat al een mooie samenwerking en deze heeft blijvend investering nodig, zodat samen met alle partners nóg meer bereikt kan worden. Er valt bijvoorbeeld nog winst te behalen bij het doorverwijzen van jongeren (belangen van verschillende organisaties)

spelen mee), de programmering voor jongeren in KS Broekhoven en in het aanbod, dat soms tijdelijk is. Een van de partners droomt van een plek waar alle partners samenwerken zodat jongeren op een centrale plek alle ondersteuning kunnen krijgen met vaste gezichten met wie ze jarenlang contact hebben.

'Het vertrouwen in Boost en de doorstroomcoach is hoog door onze eerdere positieve samenwerking. Helaas is de samenwerking verwaterd door een gebrek aan acquisitie, zichtbaarheid en structureel contact. Hierdoor zijn al anderhalf jaar geen nieuwe leerlingen meer vanuit ons aangemeld. Dat is heel jammer. Ik zie kansen in het herstarten van de samenwerking, bijvoorbeeld in de vorm van een presentatie van Boost in het zorgteam.' - Leerlingcoördinator vmbo-school

'Een filmpje over de aanpak van Boost, met een jongere die zijn verhaal vertelt, zou goed werken om leerlingen voor het traject te enthousiasmeren. Dat werkt veel beter dan een flyer.' - Leerlingcoördinator vmbo-school

'De samenwerking tussen jongerenwerk, sportverenigingen, Boost en het buurthuis kunnen nog wel wat sterker, zodat alles in de wijk beter aan elkaar verbonden is, waarbij het buurthuis als centrale plek kan dienen en nog aantrekkelijker kan worden voor jongeren in het aanbod en aankleding van de locatie.' - Sociaal beheerder KS Broekhoven

4.6 Werkzame elementen en randvoorwaarden

Op basis van de gesprekken met deelnemende jongeren en partners en de gesprekken met trainers en de doorstroomcoach destilleerden Stichting Reindert en de onderzoekers van Movisie een aantal werkzame elementen van de Boost-aanpak – elementen die volgens de betrokkenen en interventiespecialisten van Stichting Reindert het verschil maken. Werkzame elementen vormen de bouwstenen om te kunnen verklaren waarom een aanpak werkt.

Relationele elementen

- wederzijds vertrouwen/vertrouwensband met de trainers en doorstroomcoach
- veilige sfeer en positieve groepsdynamiek in de Boost-groep/leren om niet te oordelen; een omgeving waarin je open kan zijn en je verhaal kunt delen
- juiste profiel doorstroomcoach/trainers/jongerenwerkers: goed aanvoelen, gedrag lezen, juiste taal spreken, juiste vragen stellen, cultuursensitief
- trainer als voorbeeldfiguur

Inhoudelijke elementen

- intrinsieke motivatie aanboren: wie ben ik en wat drijft mij?
- veel een-op-een-aandacht

Procesmatige elementen

- Boost is niet dichtgetimmerd in procedures/formele routes; het gaat om mensen, relaties en snel schakelen. Er is ruimte voor maatwerk. Voorbeelden zijn het snel kunnen inplannen van een intake of mogelijkheden om later in het traject in te stromen als dit gezien de situatie van de jongere nodig is. Een ander voorbeeld is dat de informele terugkombijeenkomst geen vast onderdeel is van het traject; dit wordt afgestemd op de behoeften van de groep

Contextuele elementen

- continuïteit van professionals en partnerorganisaties: deze context maakt dat de samenwerking goed en soepel verloopt en dat de lijnen kort zijn

‘Boost is niet heel professioneel – het is iets wat met ervaring opgezet is. Het begint bij de vacature en het juiste profiel. Kwaliteit kan je moeilijk waarborgen bij opschaling, als je commercieel wordt.’ - Leerplicht ambtenaar, Leerplicht-Doorstroompunt

‘Boost kan jongeren helpen om uit een fase van stilstand te komen en opnieuw grip te krijgen op hun toekomst. De verhalen van deelnemende jongeren tonen aan hoe belangrijk een veilige omgeving is waarin ruimte is voor reflectie, vertrouwen en persoonlijke groei. Door Boost kunnen jongeren bouwen aan structuur, sociale contacten en zelfvertrouwen.’ – Interventiespecialist Stichting Reindert

Werkzame elementen in relatie tot Avans-onderzoek

Zoals beschreven in §4.1 voerde Avans Hogeschool gelijktijdig met dit evaluatieonderzoek een onderzoek uit naar Boost Impact. Op het moment van schrijven (maart 2026) is het Avans-onderzoek nog niet afgerond. Er ligt een beschrijving en lijst van (mogelijke) werkzame mechanismen (CMOc-configuraties; vanaf het voorjaar van 2026 worden die getoetst. Hoewel de lijst nog getoetst moet worden, hebben we deze toch alvast bekeken en vergeleken met de uitkomsten van dit evaluatieonderzoek. We zien veel overeenkomsten en herkennen de mechanismen die de Avans-onderzoekers schetsen.

Kansen en aandachtspunten

Naast de werkzame elementen hebben Stichting Reindert en de onderzoekers van Movisie een aantal kansen en aandachtspunten aangewezen:

- buddysysteem: zowel aan de voorkant (als jongere nog niet kan instromen in Boost-traject) als aan de achterkant (voor jongeren die nog wat extra begeleiding nodig hebben na Boost) zou een buddy een waardevolle toevoeging zijn
- zichtbaarheid en relatiebeheer: breng Boost goed onder de aandacht bij (nieuwe en bestaande) partners en maak voor alle partijen duidelijk voor welke jongeren het traject passend is en wat kan worden geboden. Zo kun je veel meer jongeren bereiken die echt iets aan Boost kunnen hebben. Zonder zichtbaarheid en relatiebeheer ontstaat geen

instroom, ongeacht de kwaliteit van het programma. De behoefte aan Boost is er zonder twijfel. Acties die kunnen worden ondernomen:

- voorlichtingsmomenten voor zorgteams en mentoren (aanwezigheid op scholen)
- meer promotiemateriaal ontwikkelen (zoals video's met jongeren, casussen, hand-outs)
- structurele contactlijn inrichten waarin je bestaande partners inlicht over ontwikkelingen binnen het aanbod van Boost en startdata van nieuwe trajecten
- acquisitieproces professionaliseren
- Borging van het traject zonder dat je gaat 'overprofessionaliseren': het gaat niet om het borgen van het proces en vastleggen van procedures, maar om het borgen van de mensen en de vertrouwensrelaties. Zorgen dat er een goed vangnet is als een trainer of doorstroomcoach weggaat of uitvalt. Daar is Boost het afgelopen half jaar al mee bezig op de juiste manier: het team is uitgebreid van vier naar zeven personen. Het was eerst een risico, nu is het een aandachtspunt.
- systeemcomponent toevoegen: er liggen kansen om nog meer naar het systeem rondom de jongere te kijken (thuis, school, straat) om de basis op orde te krijgen. Je zou optioneel een huisbezoek kunnen toevoegen in het Boost-traject als de situatie erom vraagt. Een aantal partners zien ook kansen om een systeemtherapeut te betrekken bij Boost
- omgang met dilemma's: het is een aandachtspunt om binnen Boost goed te kijken hoe je omgaat met dilemma's, zoals vertrouwelijkheid van het gesprek met de jongere versus het melden van calamiteiten en zorgelijke signalen
- warme overdracht en behouden van het contact met jongeren die nog niet klaar zijn voor Boost: als jongeren nog niet klaar zijn voor Boost (bijvoorbeeld door een actieve verslaving of een zeer onrustige thuissituatie) is een warme overdracht naar zorg/ondersteuning belangrijk. Het zou mooi zijn om het contact te onderhouden, zodat deze jongeren op termijn alsnog bij Boost kunnen instromen

'Een goede nazorgstructuur, zoals beschikbaarheid van begeleiders na afloop, vergroot de kans op duurzaam succes.' - Interventiespecialist Stichting Reindert

4.7 Duurzaamheid en borging

De ministeriële financiering van Boost Impact Zuid liep eind 2025 ten einde. De gemeente Tilburg wil Boost Impact graag continueren in Tilburg-Zuid (naast de Boost Impact-trajecten in Tilburg-West). Het is de gemeente en Boost gelukt om de financiering voor de eerste periode van 2026 rond te krijgen. Begin 2026 is een nieuwe groep jongeren een Boost-traject gestart in KS Broekhoven in Tilburg-Zuid. Er wordt momenteel gekeken naar mogelijkheden voor structurele financiering van de Boost-trajecten in Tilburg-Zuid en Tilburg-West.

Voor een duurzame continuering van het traject is het van belang dat Boost (zie ook §4.6):

- investeert in goed relatiebeheer met huidige en nieuwe partners (continuïteit instroom jongeren)
- blijvend aandacht besteedt aan het 'borgen' van de professionals die Boost uitvoeren, zodat bij uitval of vertrek een collega de vertrouwensrelatie met de jongere (en de partners) kan overnemen

In het kader van een verbetering van de nazorg is Boost momenteel aan het verkennen of het met een JIM (Jouw Ingebrachte Mentor) kunnen werken of met een mentor uit de (geestelijke) gezondheidszorg.

Bovendien heeft Boost eind 2025 met diverse partners een voorstel geschreven om te starten met een samenwerking tussen jongerenwerk, zorg en onderwijs om alle partijen onder één dak samen te brengen. Jongeren kunnen dan op één plek binnenlopen voor begeleiding (naar het lere voorbeeld van de Moyross Youth Academy). Boost is nu met partners op zoek naar middelen om dit gezamenlijke plan te financieren.

5 Social Lab Zoetermeer

Aanvrager Gemeente Zoetermeer	Wijk Meerzicht	Opening locatie 2e helft mei 2025	Samenwerkingspartner Talenten van Morgen
Projectleider(s) Hedy Manoch	Voornaamste doelgroep 10-18 jaar	Start 1e activiteit/ traject Juni 2025	

5.1 Context Social Lab/proces en werkwijze

In 2024 is de gemeente Zoetermeer gestart met de voorbereidingen voor het opzetten van een Social Lab in de wijk Meerzicht, een groene wijk aan de westkant van Zoetermeer. Zoetermeer is een van de oudste 'New Towns' in Nederland en sinds de jaren zestig flink gegroeid. De wijk Meerzicht is in de jaren negentig gebouwd als groeikern van de stad. Qua type huizen is het een gemêleerde wijk, met in het oosten veelal hoogbouw (flats) en in het westen rijtjeshuizen en bungalows. Meerzicht is de afgelopen tijd steeds meer verjongd, met een toenemend aantal gezinnen met kinderen die naar de wijk trekken (gemeente Zoetermeer, 2024). Zij komen vaak naar Meerzicht of blijven er wonen vanwege de lage huurprijzen. Tegelijkertijd is er sprake van toenemende problematiek – een ontwikkeling die we ook in andere New Towns zien (De Meere et al, 2024).

Momenteel bestaat Meerzicht voor 34,4 procent uit gezinnen met kinderen. Dit zijn ten opzichte van andere wijken in Zoetermeer iets vaker grotere gezinnen met drie of meer kinderen. Zij zijn niet altijd ruim behuist: in Meerzicht-Oost woont 58,4 procent van de gezinnen met minimaal drie kinderen in een woning van minder dan 100 m². Dit is drie keer zoveel dan het gemiddelde van heel Zoetermeer (gemeente Zoetermeer, 2024). Maar liefst 35 procent van de jongeren in Meerzicht komt uit een eenoudergezin; het landelijk gemiddelde is 16 procent (Zicht op Wijken).

Daarnaast leven in Meerzicht meer dan twee keer zoveel huishoudens met kinderen onder de armoedegrens ten opzichte van Zoetermeer als geheel: in Meerzicht heeft 21,1 procent van de huishoudens een inkomen onder 110 procent van het sociaal minimum. In heel Zoetermeer is dat 9,2 procent (gemeente Zoetermeer, 2024). 15 procent van de jongeren in Meerzicht komt uit een huishouden dat leeft op bijstandsniveau (Zicht op Wijken).

Een deel van de jongeren die zijn gesproken voor de Staat van de Jeugd (2024) geeft aan dat ze het thuis zuinig aan moeten doen. Sommigen hebben stress vanwege geldzorgen. Daarom is het volgens de jongeren en hun ouders belangrijk dat er gratis voorzieningen zijn in de wijk, zodat ook kinderen die het thuis niet breed hebben, hieraan mee kunnen doen.

Leefbaarheid, veiligheid en criminaliteit

In het rapport 'Staat van de jeugd' (gemeente Zoetermeer, 2024) worden zowel mooie aspecten van Meerzicht benoemd, als aspecten die als niet zo prettig worden ervaren. Een deel van de ouders en jongeren uit het onderzoek vindt Meerzicht veilig, ruim, autoluw en schoon, en waardeert de bereikbaarheid en goed contact met burens. Als minder prettige kanten wordt overlast genoemd, bijvoorbeeld van burens en 'hangjongeren'. Ook is er sprake van zwerfvuil en hondenpoep op straat of op grasveldjes, waardoor het lastig is om daar te spelen of recreëren. Een deel ziet de wijk als onveilig vanwege misdragingen in het verkeer, drugsgebruik, auto-inbraken, vandalisme en 'hangjongeren'.

Ouders en jongeren benoemen onder meer dat jongeren die zich vervelen jongere kinderen lastigvallen in de speeltuin. Andere jongeren hebben last van vechtpartijen, vandalisme of drugsgebruik op straat of in kelders onder de flats en voelen zich daardoor onveilig. Een deel van de jongeren gaat 's avonds liever niet alleen de straat op. Soms willen ook hun ouders niet dat ze dat doen. In 2023 gaf 44,5 procent van de inwoners van Meerzicht aan zich weleens onveilig te voelen in de wijk, terwijl dat voor heel Zoetermeer voor 28,3 procent van de inwoners geldt. 64,1 procent wijdt dit gevoel van onveiligheid aan de aanwezigheid van 'hangjongeren' op straat (gemeente Zoetermeer, 2024).

In Meerzicht zijn veel faciliteiten voor jonge kinderen, zoals basisscholen en speeltuinen. Wel ontbreekt het volgens de Staat van de Jeugd Meerzicht (Gemeente Zoetermeer, 2024) aan voorzieningen voor oudere jongeren. Bijvoorbeeld een plek om met elkaar te kunnen chillen of te voetballen. In het wijkkantoor van jongerenwerk Gro Up was er wel een ruimte voor jongeren ingericht, maar deze is op beperkte dagdelen geopend.

Als we kijken naar 'harde' criminaliteitscijfers, dan lijken die in Meerzicht iets hoger dan voor Zoetermeer en voor Nederland. Zo waren er in Meerzicht in 2024 iets meer misdrijven: 455,5 per 10.000 inwoners. Ook waren er relatief vaak straatroven en overvallen. In 2024 waren er 3,8 straatroven per 10.000 inwoners, ten opzichte van 1,9 in heel Nederland. Het percentage jongeren dat als risicjongeren wordt gezien voor de jonge aanwas in de criminaliteit ligt in Meerzicht op 9 procent, ten opzichte van 5 procent in heel Nederland.

Wijkbezoek Meerzicht door Stichting Reindert

In juli 2024 is er een eerste wijkbezoek georganiseerd, waarbij Stichting Reindert een dag kwam kijken en meelopen in de wijk Meerzicht. Reindert heeft met verschillende betrokkenen in de wijk gesproken en meegelopen met een jeugdwerker. Hieruit kwam naar voren dat er in Meerzicht weinig te doen is voor jongeren van 16 jaar en ouder, behalve buiten voetballen. Ook zijn er zorgen om kwetsbare meiden en illegale vapehandel. Er is veel inpendige problematiek in een aantal hoogbouwflats, maar het is onduidelijk in hoeverre hier zicht op is door bijvoorbeeld de politie.

De observaties die Stichting Reindert tijdens het wijkbezoek heeft opgedaan zijn gedeeld met diverse betrokkenen van de gemeente. Ook de jeugdwerker was hierbij aanwezig.

Aanvraagfase: sept 2023-juli 2024

In september 2023 heeft de gemeente Zoetermeer bij het ministerie van SZW een aanvraag gedaan voor het opzetten van een Social Lab in de wijk Meerzicht. In de aanvraag werd ook specifiek gewezen op de aandachtspunten voor de leefbaarheid van de wijk en op het aandeel van de hoogrisicojeugd. Het Social Lab moet kwetsbare en risicovolle jeugd een thuis kunnen bieden en professionals van diverse disciplines moeten er in direct contact met de doelgroep kunnen leren wat echt werkt om jongeren naar een positievere levensloop te begeleiden.

Het opzetten van een Social Lab past binnen de Visie Zoetermeer 2040 van de gemeente (Gemeente Zoetermeer, 2022). Daarnaast is er voor Meerzicht een gebiedsprogramma vastgesteld, dat gestoeld is op zowel sociale als fysieke maatregelen (denk aan meer diversiteit in woningaanbod). Ook hoopt de gemeente de leefbaarheid in deze wijken aan te pakken.

In december 2023 is een projectgroep samengesteld met een projectleider vanuit de gemeente. Deze projectleider is vrijwel direct gestart met het zoeken naar een geschikte bestaande locatie voor de homebase voor jongeren. Ook werden een aantal partners geïdentificeerd die al actief waren in Zoetermeer en mogelijk een rol zouden kunnen en willen spelen binnen het Social Lab.

Het college van B&W van Zoetermeer heeft lang gedaan over het besluit voor doorgang van het Social Lab. Begin juli 2024, op de valreep voor het zomerreces, kwam de goedkeuring voor het plan. De projectleider kon toen verder met het opzetten van het Social Lab.

Aanloopfase: juni 2024-mei 2025

Het Social Lab in Meerzicht kent een lange aanloopfase. De belangrijkste reden voor de vertraging waren de uitdagingen voor het vinden van een geschikte locatie. In de wijk Meerzicht zijn maar weinig potentiële locaties die zouden kunnen fungeren als homebase voor de jongeren. Twee van de vereisten zijn dat de homebase-locatie wordt ingericht door de jongeren zelf en dat zij er dagelijks terechtkunnen. De potentiële locaties waren vaak al in gebruik door andere organisaties en doelgroepen. Die gaven aan hun ruimte liever niet te delen met jongeren, laat staan die door hen te laten inrichten.

Zodoende werd er ook gekeken naar locaties die voorheen een commerciële functie hadden. Uiteindelijk kreeg de projectleider eind januari 2025 de sleutel van het definitieve pand: een voormalige zonnestudio die nog wel verbouwd moest worden om te fungeren als homebase. Vervolgens vond er nog een onderhandeling plaats over de bouwkosten, die in de afgelopen jaren flink waren gestegen. Ook moesten de direct omwonenden, die vanaf hun balkon rechtstreeks zicht hebben op de locatie, worden geïnformeerd en meegenomen. Voor de inrichting heeft de gemeente veel kunnen kopen bij de lokale kringloopwinkel en daarmee veel kosten bespaard.

Op 31 mei 2025 is de locatie feestelijk geopend door de wethouder en werd de naam officieel onthuld: ChillBase. Door de hele wijk waren online posters verspreid om de opening aan te kondigen. Ouders en kinderen hielpen met hapjes maken en er was muziek en een ijskar.

Kinderreporters vroegen de aanwezigen wat ze van de locatie vonden en wat ze er nog aan wilden toevoegen. Reflecterend op het hele proces gaf de projectleider aan dat het vinden van een geschikte locatie in een bestaande wijk lastiger was en meer tijd kostte dan verwacht en dat die uitdagingen aanvankelijk zijn onderschat.

Opstartfase: juni-december 2025

Vanaf de opening wisten met name de kinderen in de leeftijd van de bovenbouw basisschool ChillBase goed te vinden; dit vanwege de contacten die er waren tussen de beheerders en de basisscholen in de wijk. Het aantrekken van oudere jeugd (13-18) blijkt echter lastiger, ook na meer gerichte acties.

Afbeelding 3: interieur ChillBase. ©Movisie

Als ChillBase geopend is (van 15 tot 20 uur), zijn er altijd twee beheerders van Talenten van Morgen aanwezig met een pedagogische achtergrond (mbo-hbo). Uitgangspunt was dat er altijd een mannelijke en vrouwelijke beheerder aanwezig zijn. In de praktijk blijkt dat lastig, omdat Talenten van Morgen nog een kleine organisatie is waar vier vrouwen in deeltijd als beheerder werken. Er wordt gezocht naar oplossingen, eventueel met mannelijke stagiaires.

Het beheren van een homebase voor jongeren is een nieuwe activiteit voor Talenten van Morgen. Al doende leren ze veel, maar ze lopen ook tegen grenzen aan. Ook voor de projectleider van de gemeente is alles nieuw: het Social Lab is eindelijk open, maar dan begint het eigenlijk pas. De samenwerking tussen de gemeente en Talenten van Morgen is een leerzaam proces voor beide partijen. Gaandeweg hebben ze samen uitgevonden wat er nodig is voor een goed partnerschap. Om dit te concretiseren in heldere afspraken en rolverdeling moeten nog stappen worden gezet.

5.2 Bereik en toegankelijkheid

De locatie van het Social Lab ligt midden in de wijk, centraal ten opzichte van de (basis)scholen, in een hoekje achter het winkelcentrum. Het is een smalle, autovrije straat, grenzend aan een parkeerplaats, waar kinderen makkelijk hun fiets kwijt kunnen of voor de opening kunnen wachten.

Afbeelding 4: Buitenaanzicht ChillBase. © gemeente Zoetermeer

Vanaf de opening eind mei 2025 is ChillBase de eerste periode elke werkdag open geweest tussen 15 uur en 20 uur. Na die aanloopfase werd besloten de tijden op te knippen voor de verschillende doelgroepen: basisschoolleerlingen van 15 tot 18 uur en daarna tot 20 uur voor middelbare scholieren. Het blijkt echter lastig om middelbare scholieren te trekken, omdat Talenten van Morgen bij deze groep nog nauwelijks ingangen heeft. De locatie is na 18 uur vaak leeg. In het najaar van 2025 hebben de beheerders daarom een plan uitgewerkt om oudere jeugd te werven. Dat heeft eind 2025 geleid tot iets meer oudere deelnemers, maar nog niet voldoende. Voor 2026 is daarom opnieuw nagedacht over wat er nodig is. Talenten van Morgen heeft bij de gemeente subsidie aangevraagd en gekregen om met een plan van aanpak meer middelbare scholieren te bereiken. Dit doen zij onder andere door contacten te

zoeken met de middelbare scholen. In de loop van 2026 zien we dat het werkt: het aantal middelbare scholieren bij ChillBase neemt toe. Bovendien wordt de buitenkant van de locatie, waar de oude belettering van de zonnestudio nog steeds hangt, begin 2026 opgeknapt. Dat zal de zichtbaarheid en aantrekkelijkheid vergroten.

De basisschoolleerlingen weten ChillBase vanaf de start goed te vinden, voornamelijk via mond-tot-mondreclame. Dit zijn vaak kinderen van scholen waar Talenten van Morgen ook huiswerkbegeleiding geeft. Er is op veel dagen een vaste groep kinderen aanwezig, met soms pieken van dertig kinderen tegelijk, het maximum dat hier met voldoende bewegingsruimte kan verblijven.

Om de subsidiegelden over een langere periode te kunnen spreiden, was in eerste instantie besloten om ChillBase tijdens de zomervakantie van 2025 te sluiten. Maar zo kort na de opening zes weken sluiten was niet wenselijk. De locatie begon net goed te lopen en veel kinderen in de wijk gaan niet op vakantie. Uiteindelijk lukte het na gesprekken met de wethouder om de locatie de laatste twee weken van de vakantie toch te openen. Dat dit niet de hele zomervakantie kon had mede te maken met de beperkte beschikbaarheid van beheerders in die periode. Na deze eerste ervaringen is besloten dat ChillBase tijdens alle vakanties open blijft, ook omdat dit nu financieel mogelijk is.

5.3 Jongerenparticipatie en eigenaarschap

In de aanloopfase van het Social Lab zijn jongeren uit de wijk Meerzicht op twee manieren betrokken: 1) bij het ontwikkelen van het Social Lab zelf; jongeren dachten mee over de naam en de inrichting van de homebase en de mogelijke activiteiten en 2) in gesprekken over wat ze van Meerzicht vinden, vrijetijdsbesteding en de behoefte aan een homebase.

1. Jongeren betrokken bij branding en inrichting

In november 2024 werd er in een pand van de gemeente in Meerzicht een brandingsessie georganiseerd voor jongeren. De brandingsessie werd geleid door het bedrijf Rebrandt. Er

waren acht jongeren bij aanwezig in de leeftijd van 10 tot 14 jaar, meer jongens dan meiden. De meesten kregen huiswerkbegeleiding via Talenten van Morgen.

In de brandingssessie mochten de jongeren brainstormen over het doel en het activiteitenaanbod van het Social Lab. De meeste jongeren deden enthousiast mee aan de brainstorm en gaven aan vooral gamen, Virtual Reality en eten belangrijk te vinden. Ook werd er gesproken over huisdieren. Vervolgens mochten ze op twee grote moodboards met een groot aantal foto's meedenken over de branding en inrichting van de homebase. Vooral foto's van Amerikaanse rappers en sporters waren populair. Ook konden de jongeren spelen met woorden om daarmee richting te geven aan een shortlist van namen voor de homebase, zie afbeelding 5.

Afbeelding 5: Een van de moodboards tijdens de brandingssessie met jongeren in november 202. © Movisie

Op basis van die shortlist met woorden hebben de gemeente en de partners aan jongeren gevraagd om te stemmen op de nieuwe naam voor de homebase. De naam ChillBase kwam daarbij als grote winnaar uit de bus, met 42 stemmen.

Afbeelding 6: Het logo van ChillBase, dat Rebrandt samen met de jongeren heeft ontworpen, won de bronzen Best Brand Award 2025 voor de regio Europa en Afrika

Op 18 februari 2025 werden de nieuwe branding van het Social Lab en de naam Chill Base aan de jongeren gepresenteerd. De presentatie vond plaats op de nieuwe locatie, die op dat moment nog niet verbouwd was. Ook deze keer waren er ongeveer acht jongeren aanwezig, vooral jongens uit de bovenbouw van de basisschool die elkaar goed kennen. Qua branding, en ook in de inrichting zou dit later terugkomen, is ervoor gekozen om de letters van Chill Base als grote kussens uit te voeren, zodat het 'chillen' hierin goed naar voren komt. Ook hebben de jongeren meegedacht over het kleurenpalet voor het logo.

De projectleider van de gemeente vroeg tijdens de presentatie naar de activiteiten die jongeren willen doen. Zij riepen enthousiast allerlei ideeën door elkaar. Zo willen enkelen een YouTube-account maken om mensen naar de ChillBase te trekken, willen anderen koken of een kookcursus krijgen en weer iemand anders wil graag een kip. Een meisje dat goed kan tekenen, gaf aan te willen helpen met het ontwerp van de ChillBase. Ook denken de jongeren mee over de inrichting. Een jongen stelde voor om de inrichting tweedehands aan te schaffen, zodat er meer geld over zou blijven voor eten, zoals chips en drinken voor een laag bedrag, bijvoorbeeld 10 cent.

Voor de opening konden jongeren op een plattegrond die via de scholen werd verspreid input geven voor de inrichting. Daar kwam uiteindelijk maar via enkele scholen respons op. Na de opening zijn de jongeren wel actief betrokken bij het verder aankleden en sfeervol maken van ChillBase.

2. Gesprekken met jongeren over hun wijk

In het najaar van 2024 zijn er ook gesprekken gevoerd met jongeren uit de wijk. Dit werd gedaan door de twee destijds overgebleven partners van het Social Lab, Talenten van Morgen en ELANCE Academy. Movisie heeft hierbij meegedacht over de topiclijst en de toestemmingsformulieren voor jongeren en hun ouders. In totaal zijn er gesprekken gevoerd met acht jongeren (jongens en meisjes) in de leeftijd van 10 tot 18 jaar.

Uit de gesprekken komt naar voren dat jongeren overdag graag buiten zijn, bijvoorbeeld rondom de (basis)scholen of op sportveldjes. 's Avonds voelen jongeren zich minder veilig, door mensen die dan op straat rondhangen of ruziemaken. Ook heeft de schietpartij in oktober 2024 in het winkelcentrum van Meerzicht een onveilige indruk achtergelaten (Omroep West, 23 oktober 2024). Jongeren geven weinig aan dat ze het liefst tijd thuis doorbrengen of ook afspreken met hun vrienden bij hen thuis. Omdat sommigen een kamer delen met broertjes of zusjes, is dat niet altijd een optie.

Meerzicht wordt gezien als een plek waar weinig te beleven valt en weinig te doen is voor jongeren. Ook de leegloop van het winkelcentrum vinden ze niet fijn. Daarom zouden ze een jongerencentrum of homebase een goed idee vinden. Ze denken dan vooral aan een soort woonkamer met wifi, tv en gamemogelijkheden of boeken, eten en drinken, mogelijkheden om te koken, maar ook activiteiten buiten. Meiden willen liever niet te veel een 'game-omgeving' en willen graag ook eigen activiteiten, zoals make up, creatieve activiteiten of een meidenclubje. De aanwezigheid van volwassen begeleiders wordt als gewenst ervaren, maar de jongsten in de groep zouden zich niet prettig voelen bij te veel oudere jongeren (van bijvoorbeeld 16 jaar).

5.4 Ervaringen van jongeren

Eind oktober 2025 zijn twee onderzoekers van Movisie een middag aanwezig geweest in ChillBase bij een reguliere opening. Door de beheerders en met een flyer die de week voorafgaand aan het bezoek was verspreid en opgehangen, waren ouders en kinderen vooraf geïnformeerd. Op het hoogtepunt waren er achttien kinderen aanwezig in de leeftijd van 10 tot 12 jaar (bovenbouw basisschool). Dat is een gemiddelde dag voor ChillBase.

Tijdens ons bezoek was de sfeer gemoedelijk. Er zijn meerdere zithoekjes en er is een grote tafel waaraan getekend en geknutseld wordt. Een groepje jongens was met elkaar aan het gamen. De begeleiders praatten af en toe met een van de kinderen apart. Op een gegeven moment vroeg een van de begeleiders wie er wilde meedoen met Maffia, een soort Weerwolven-groepsspel, onder leiding van een van de beheerders. Bijna alle kinderen deden enthousiast mee. Kinderen kwamen en gingen, maar de meesten bleven de hele middag. Er was eten en drinken voor iedereen: fruit, koekjes, thee, limonade.

Afbeelding 7: interieur ChillBase. © Movisie

We spraken in totaal met twaalf kinderen: acht meiden en vier jongens in de leeftijd van 10 tot 12 jaar. We vroegen de kinderen of ze met ons wilden kletsen in kleine groepjes van twee of drie tegelijk. Omdat we chocola meegenomen hadden om uit te delen, kwamen er ook spontaan kinderen bij die ook wat lekkers wilden als beloning voor een gesprekje.

Kinderen over ChillBase

De meeste kinderen die we spraken komen meerdere keren per week bij ChillBase, maar we troffen ook een paar kinderen die er voor het eerst waren, via vrienden of omdat ze aan de overkant wonen. Veel kinderen hoorden voor het eerst van ChillBase via school, de contacten met de 'juffen en meesters' van de huiswerkbegeleiding. Of via vrienden en vriendinnen, neefjes of tante die hier werkt.

'We hebben ook een appgroep met heel veel kinderen die hier komen, daarin vragen we dan: komen jullie naar ChillBase?'

Meestal weten de ouders dat hun kinderen naar ChillBase gaan. Soms worden ze gebracht en gehaald. Anderen mogen zelfstandig vanaf school lopen of fietsen. Sommige ouders zijn al wel eens komen kijken.

Het leukste vinden de meiden dansen met de muziekbox (TikTok-dansjes nadoen) en knutselen (de dag dat wij er waren maakten ze slijm met baking soda en scheerschuim). De jongens houden meer van Fifa op de PlayStation en van Maffia.

'Top is dat je hier altijd iets te eten krijgt. Dat je nooit met honger naar bed gaat. Je kan altijd zelf kiezen wat je wil doen.'

Wat vind je minder leuk bij de ChillBase? Heb je ideeën om het nog leuker te maken?

'Ik kan geen dingen bedenken. Het is gewoon perfect nu. Dit is de ChillBase. Dit is hoe het moet zijn. Normaal heb ik altijd tips en tops maar nu niet, het is gewoon super leuk hier.'

Mis je iets bij de ChillBase? Bijvoorbeeld een bepaalde activiteit of iets leuks om te doen?

'Mijn broertjes zijn hier niet. Die zijn wat jonger, die mis ik hier ook, omdat ze zo jong zijn mogen ze hier niet komen.'

Kinderen over meedenken en meehelpen

De kinderen die wij spraken waren een jaar geleden, toen de brandingsessie plaatsvond, nog te jong om daaraan mee te doen. Een paar kinderen waren wel bij de opening.

'Ik wist het door de andere jongen. En de jongen was bij de openingsdag. Dat was een groot feestje. Dat was de eerste keer dat ik hier was.'

Meerdere kinderen geven aan dat ze zelf ideeën kunnen aandragen voor activiteiten, die dan worden opgepakt door de juffen.

'Bij het buurthuis is er veel minder te doen, minder gezellig, geen spelletjes. We mogen daar ook niet zelf kiezen wat we gaan doen. Nu ga ik daar nooit meer heen. Er is hier meer te doen, de meesters en juffen luisteren naar je, we kunnen zelf dingen bedenken en we kunnen spelletjes doen.'

Kinderen over de begeleiders

De beheerders en managers worden door de kinderen 'juffen en meesters' genoemd, omdat ze hen ook kennen van de huiswerkbegeleiding op school. De kinderen vinden het fijn dat het vaste gezichten zijn en zijn heel positief over hen. Ze zijn aardig, lief, praten met de kinderen over hoe het met ze gaat. En als iemand boos of verdrietig is nemen ze diegene even apart.

'De juffen zijn een soort tantes voor me, die ken ik van huiswerkbegeleiding en mijn familie kent ze ook. Dat geeft een vertrouwd gevoel.'

'Als ik binnenkom vragen ze altijd hoe het met me gaat, heel zorgzaam.'

Kinderen over de andere kinderen bij ChillBase

De kinderen reageren verschillend op de vraag of de andere kinderen aardig tegen ze zijn en of er weleens ruzie is. Een paar meiden zeiden dat een van de andere kinderen onaardig tegen ze was geweest en dat ze er nog niet helemaal bij horen. Andere kinderen zeggen dat ze nooit echt ruzie hebben, alleen met grapjes plagen.

‘Door de gezelligheid voel ik me thuis, iedereen kent elkaar. Al komen er nieuwe kinderen, die horen er ook heel snel bij. Die mogen er ook weer bij. Dan zorgen we ook dat we de kinderen rondleiden, vertellen hoe het is en hoe het werkt en wat ze hier kunnen doen. Soms denken kinderen weleens dat het niet leuk is, en dan komen ze hier en dan blijkt het toch heel leuk te zijn.’

Bij ChillBase treffen de kinderen veel bekenden van school of uit de buurt, maar ze leren ook andere kinderen kennen en maken nieuwe vrienden.

‘Ik vind het leuk dat de kinderen die je al kent lief tegen je doen.’

‘Als ChillBase er niet is, dan is er niets te doen, het is nu wel echt leuker. Dan zat je thuis te niks en op je telefoon. Dan zie je elkaar veel vaker. We gingen niet zoveel bij elkaar spelen.’

5.5 Ervaringen van partners

Van vier naar twee partners

Al bij de start, begin 2024, was er zicht op potentiële partnerorganisaties voor het Social Lab. Door de vertraging in het vinden van een locatie en het verkrijgen van groen licht van het college, werd er uiteindelijk pas in september 2024 een eerste informatieve bijeenkomst georganiseerd. Daar kwamen vier organisaties op af. Zij leken allemaal positief over het Social Lab. Wel waren er veel vragen over de kaders van het project, de toekomst van het Social Lab na het aflopen van de decentrale uitkering, de grootte van het budget en aandacht voor specifieke doelgroepen, zoals meiden of lhbtj-jongeren.

Bij de vervolgbijeenkomst in oktober 2024 waren er nog maar twee organisaties aanwezig, Talenten van Morgen en ELANCE Academy. De projectleider gaf aan dat het lastig was om met de partners overeenstemming te bereiken over budget en ureninzet. Op voorhand een inschatting maken van de ureninzet en voldoende capaciteit vrijmaken bleek lastig voor een aantal partners. Het ontbreken van een concrete locatie en daarmee onzekerheid over de startdatum speelde waarschijnlijk ook mee. Hierdoor zijn twee partners halverwege het proces afgevallen.

De gemeente was heel transparant over het beschikbare budget, dat verdeeld zou moeten worden over de uiteindelijke partners. Dat partners het in die context lastig vonden om een

voorstel te doen voor hun kosten en capaciteit, zorgde ervoor dat de gemeente uiteindelijk zelf een voorstel deed per partner. De projectleider gaf aan dat dit een leerpunt was voor toekomstige trajecten, waarbij vanaf het begin per partner een vaste prijs voor deelname wordt gegeven.

Van twee partners naar één

In februari 2025 heeft Movisie korte gesprekken gevoerd met de twee overgebleven partners: Talenten van Morgen en ELANCE Academy. Beide partners waren tevreden over de korte lijntjes die ze hadden met de projectleider van de gemeente. Ook vonden ze dat de jongeren heel goed werden betrokken bij het ontwikkelen van het Social Lab. De partners zijn wel van mening dat het beschikbare budget voor activiteiten heel beperkt is.

Talenten van Morgen zal binnen het Social Lab het beheer gaan doen van de locatie. Daarnaast gaan zij, samen met de jongeren, de programmering vormgeven. De andere partner, ELANCE Academy, zou in eerste instantie adviseren over activiteiten voor meiden. Maar de rol van deze partij binnen het Social Lab werd steeds onduidelijker. Dat kwam voornamelijk door interne verschuivingen binnen de eigen organisatie.

In mei 2025 blijkt ELANCE helemaal niet meer betrokken te zijn bij het Social Lab, met name vanwege het grote verloop van medewerkers en interne onrust. De gemeente blijft contact houden met de directeur voor mogelijke toekomstige samenwerkingen. De adviezen voor het goed betrekken van meiden neemt Talenten van Morgen mee in hun aanpak en activiteiten.

Talenten van Morgen: gedreven rolmodellen

Eind oktober 2025 heeft Movisie gesproken met de twee oprichters van Talenten van Morgen, Charif en Zakaria. Zij zijn in de coronaperiode gestart met het aanbieden van huiswerkbegeleiding op met name multiculturele scholen, door vrijwilligers die als rolmodel fungeren. Die rolmodellen hadden zij zelf gemist toen ze in Utrecht opgroeiden. Ze startten hun onderneming in Den Haag op een paar basisscholen en breidden vervolgens uit naar Haarlem. In 2023 kwamen ze in Zoetermeer terecht via Anna Vreugdenhil, de directeur van basisschool de Regenboog. Zij is nog steeds als een mentor voor hen.

De oprichters denken dat zij uiteindelijk als enige partner zijn overgebleven omdat zij gewend zijn veel uit eigen zak te betalen en veel onbetaalde uren te maken. Voor hen is Talenten van Morgen meer een hobby en passie dan werk.

Het duurde lang voordat er een locatie was, maar toen ze de eerste keer kwamen kijken bij wat nu ChillBase is, waren ze er heel blij mee. Het is een mooie grote ruimte, waar ook voldoende plek is voor de kinderen om te bewegen. Charif en Zakaria komen vrijwel dagelijks langs, na hun werk op de scholen. Dan helpen ze de aanwezige begeleiders en doen activiteiten met de kinderen. De aanloop van kinderen gaat redelijk vanzelf. Er komen veel kinderen van 'hun' scholen, maar inmiddels ook van andere scholen. De kinderen hebben zelf een appgroep gemaakt waarin ze bijvoorbeeld met elkaar afspreken wie er naar ChillBase gaan.

Zakaria had gevraagd of zij er ook in mogen, maar dat willen de kinderen niet. Als ze iets willen delen met de kinderen gaat dat via de app van een van de kinderen.

Hoe ze nu werken is beperkt opschaalbaar, omdat ze met z'n tweeën al hun activiteiten managen. Ook zijn ze nog nieuw op het gebied van subsidiemogelijkheden. Ze hebben nu vier betaalde parttime beheerders die in afwisselende duo's aanwezig zijn. Deze beheerders werken daarnaast ook als vrijwillige huiswerkbegeleiders, waardoor ze de kinderen die naar ChillBase komen vaak al kennen. Bij de samenstelling van de groep beheerders letten ze onder andere ook op de multiculturele achtergronden, zodat ze als rolmodel herkenbaar zijn voor de kinderen. Eind 2025 startte de eerste stagiair en er wordt geëxperimenteerd met middelbare scholieren die een snuffelstage komen doen.

Talenten van Morgen werkt niet vanuit jongerenwerk. Ze hebben wel contact met het jongerenwerk in de gemeente. Bij de start van ChillBase waren er wat spanningen, omdat de jongerenwerkers van het buurthuis de nieuwe locatie als concurrentie zagen. Er is nu regelmatig overleg om de samenwerking te bevorderen. Daarnaast heeft de gemeente zelf specialistische jongerenwerkers in dienst. Ook zij bezoeken de ChillBase regelmatig. Samen met het jongerenwerk in de stad wordt er gewerkt aan een positieve samenwerking om de jongeren in de wijk te begeleiden.

De manier van werken van Talenten voor Morgen is heel dicht bij de kinderen en hun ouders, laagdrempelig en toegankelijk (ook buiten kantoortijden kunnen ze worden gebeld of geappt). Daarom komen ouders ook makkelijk bij hen met vragen en problemen die niet direct met ChillBase te maken hebben, bijvoorbeeld voor juridisch advies na een aanrijding, schooladvies voor de kinderen of schuldenproblematiek. Ze proberen hen te helpen en verwijzen door naar professionele organisaties, maar vaak komen ze toch weer terug. Charif en Zakaria worstelen ermee hoe ze hiermee om moeten gaan. Daarbij speelt ook dat ze niet in het vaarwater van professionele organisaties willen komen vanwege het gevoel van concurrentie, zoals met het buurthuis.

Ook kinderen hebben een vertrouwensband met de 'meesters en juffen' van ChillBase. Ze zien hen als grote broer of zus. In de startperiode bleven kinderen vaak lang hangen, waardoor ouders bezorgd gingen bellen. Mede daarom is de tijd voor de basisschoolkinderen nu beperkt tot 18.00.

5.6 Werkzame elementen en randvoorwaarden

Op basis van de gesprekken met jongeren, de beheerders van ChillBase en de projectleider van de gemeente destilleerden de onderzoekers van Movisie een aantal werkzame elementen van de homebase in Zoetermeer Meerzicht; elementen die volgens de betrokkenen het verschil maken en die kunnen verklaren waarom een aanpak werkt.

Kenmerken van de locatie

- ChillBase voorziet in de behoeften van jongeren in de wijk. Het is een plek waar ze dagelijks na school kunnen chillen, elkaar ontmoeten, spelletjes doen. De scheiding van leeftijdsgroepen (12- en 12+) sluit ook aan bij hun wensen.
- ChillBase biedt een sterke thuisbasis, laagdrempelig, met een ontspannen, huiselijke sfeer. Het is een eigen plek voor de jongeren, die ze niet hoeven delen met andere doelgroepen.
- Er kunnen veel verschillende activiteiten worden geboden, zoals knutselen, koken, gamen, groepsspellen en dansen. De kinderen kunnen zelf ideeën aandragen, waar de begeleiders op inspelen. De jongeren hoeven niet mee te doen aan activiteiten en kunnen ook gewoon op de bank chillen of met elkaar kletsen.
- De samenwerking tussen de gemeente en de beheerder is gedurende de aanloop- en opstartfase gegroeid. Het onderlinge vertrouwen is bestendigd door het verlengen van de opdracht.
- Jongeren zijn vanaf de start van het project betrokken bij de vormgeving van het Social Lab, zowel bij de naam als bij de inrichting en de activiteiten.

Beschermende factoren tegen jeugdcriminaliteit

- De beheerders weten van veel jongeren waar ze op school zitten en hoe het daar met ze gaat en bespreken met hen ook hun talenten en schoolkeuzes.
- De beheerders zijn, vanuit verschillende culturele achtergronden, een rolmodel voor de jongeren en een aanspreekpunt voor hun ouders.
- ChillBase biedt een duidelijke structuur in werkwijze en aanpak. De jongeren die er komen voelen zich daar over het algemeen veilig en prettig bij en worden positief opgenomen in de groep. Er zijn weleens kleine conflicten, die de jongeren meestal zelf oplossen. Wanneer dat nodig is grijpen de beheerders in door een-op-een met de jongeren te praten.
- Veel jongeren die bij ChillBase komen kennen elkaar ook al van school, maar ze leren er ook andere jongeren kennen met wie ze bevriend raken.

Principes in de aanpak van de beheerders

- De beheerders van ChillBase zijn geen jongerenwerkers, maar huiswerkbegeleiders met een pedagogische achtergrond (mbo-hbo). Jongeren ervaren de beheerders als benaderbaar en geïnteresseerd.
- De begeleiders en managers van Talenten van Morgen zijn vaste, vertrouwde gezichten voor de jongeren die er komen. Vaak kennen ze hen ook van de huiswerkbegeleiding op school. Ze geven persoonlijke aandacht en bieden ruimte voor vragen.
- Talenten van Morgen werkte al samen met een aantal basisscholen in de buurt. Ze werken aan uitbreiding van hun netwerk, in samenwerking met de gemeente, om met name ook oudere jongeren te bereiken.

Van geleerde lessen naar randvoorwaarden

De projectleider van de gemeente heeft veel geleerd van dit hele proces. Deze leerpunten worden nu als randvoorwaarden meegenomen in het vervolgtraject met ChillBase en de twee andere jongerenhubs die in Zoetermeer worden gestart.

De belangrijkste leerpunten zijn:

- Zorg voor bestuurlijk draagvlak voordat potentiële partners of locaties worden benaderd.
- Hou er rekening mee dat het vinden van een geschikte locatie veel tijd kan kosten.
- Neem in de begroting niet alleen kosten voor huur, maar ook realistische kosten voor verbouw- en inrichting van de locatie op, evenals kosten voor communicatie (branding, posters, online/offline, filmpjes etc.). Voor de inrichting kunnen kosten worden beperkt door gebruik te maken van tweedehands meubels.
- Betrek potentiële partners vanaf het moment dat er voldoende duidelijkheid is over of, waar en voor welk budget met hen samengewerkt kan worden.
- Geef bij meerdere betrokken partners openheid over het te verdelen budget en geef per partner een vaste prijs af. Zorg dat dit een realistisch budget is voor de gevraagde inzet.
- Samenwerking met een onervaren partner vergt veel tijd en aandacht van de gemeente, maar biedt ook mogelijkheden voor goed partnership.
- De inzet van de gemeente (programmamanager en team) blijft nodig om de doelen goed te kunnen blijven aansturen. Continuïteit en een lerende houding zijn van grote waarde.

5.7 Duurzaamheid en borging

De komende vier jaar komen in Zoetermeer Regio Deal-middelen beschikbaar voor voortzetting. Vanaf 1 januari 2026 heeft de gemeente budget voor twee projecten, waaronder het project waarmee aan drie jongerenhubs een boost wordt geven. Naast ChillBase is er in de wijk Palenstein een locatie in oprichting en in de wijk Buytenwegh wordt nog een derde opgestart. Op de nieuwe locaties werkt de gemeente met andere beheerders.

In 2026 wordt een eerste impuls gegeven, waarna de drie jongerenhubs in 2027 tot 2030 verder worden doorontwikkeld. De gemeente en haar samenwerkingspartners hebben met het Social Lab in Meerzicht heel veel geleerd over wat er nodig is om een jongerenhub tot succes te maken. Die lessen en inzichten – ook over wat dit van de gemeente vraagt - kunnen ze meenemen naar de volgende locaties. De projectleider van de gemeente zal de collega's in Amsterdam benaderen om hierover uit te wisselen.

De opdrachtverstrekking van Talenten van Morgen liep tot eind 2025 en is verlengd voor 2026. Voor een vervolg is de gemeente aan het onderzoeken hoe het beheer en de organisatie van de jongerenhubs duurzaam kan worden opgezet. Daarbij wordt rekening gehouden met het huidige beleid rondom aanbestedingsprocedures en bestaande visies binnen de gemeente.

Voor de gemeente is het belangrijk om de voortzetting en ontwikkeling van de jongerenhubs goed te monitoren, ook met oog op de inzet van middelen uit de Regio Deal. Daarvoor moeten per locatie de doelstellingen goed worden vastgelegd en gemeten: targets opzetten, meten, realistisch plannen en beter bijhouden van terugkerende bezoekers en nieuwe gezichten. De gemeente is bezig deze monitoring goed op te zetten.

DEEL III

**Synthese, lessen
en aanknopings-
punten**

6 Lessen en aanknopingspunten

In dit hoofdstuk brengen we de bevindingen uit de drie Social Labs samen. Elk lab heeft op een eigen manier invulling gegeven aan de opdracht om in een specifieke wijk een preventieve aanpak voor jongeren te ontwikkelen. Zoals beschreven, kregen zij daarbij het *Homebase*-rapport aangereikt als inhoudelijk kader. In de praktijk bleek echter dat wetenschappelijke kennis niet vanzelf landt in de lokale uitvoering. De Social Labs voedden zichzelf en ontstonden vrij organisch, gestuurd door de lokale context, inzichten en ervaringen van medewerkers en jongeren, de beschikbare partners en de specifieke behoeften die zich aandienen. Wat professionals in de wijk nodig hadden bleek niet zozeer een theoretisch kader, maar ruimte om al doende te leren en ondersteuning bij het verbinden van die praktijkervaringen aan wat er vanuit onderzoek bekend is. Zo ontstond een wisselwerking tussen de theoretische inzichten uit het *Homebase*-rapport en de praktijk.

6.1 Lessen

Opstart kost meer tijd dan voorzien

In alle drie de locaties kostte de opstart veel meer tijd dan voorzien. In Amsterdam duurde het opstellen van de uitvoeringsplannen en het verkrijgen van bestuurlijke goedkeuring tot ver in 2025, waardoor concrete activiteiten met jongeren pas aan het einde van de onderzoeksperiode op gang kwamen. In Zoetermeer vergde het vinden van een geschikte locatie bijna een jaar en kon ChillBase pas in mei 2025 openen. Alleen de Social Lab-locatie in Tilburg kon al vanaf najaar 2024 trajecten met jongeren uitvoeren, mede doordat daar werd voortgebouwd op de bestaande Boost Impact-methodiek die al in een ander stadsdeel werd uitgevoerd.

Samenwerking met partners vergt (blijvende) investering

Ook de samenwerking met partners vroeg meer aandacht dan verwacht. Hoe meer partners betrokken zijn, hoe meer tijd er gaat zitten in afstemming en het creëren van gezamenlijk eigenaarschap. In Amsterdam werd intensief gewerkt aan draagvlak bij negen netwerkpartners, wat leidde tot breed gedragen plannen, maar ook tot herhaalde vertraging wanneer bestuurlijke goedkeuring uitbleef. In Zoetermeer vielen partners gaandeweg af (van vier naar uiteindelijk één), onder meer door onzekerheid over budget en locatie. In Tilburg verliep de samenwerking het soepelst, wat deels te verklaren is doordat de partners al langer met elkaar samenwerkten en er korte, informele lijnen bestonden. Al zie je ook in Tilburg dat samenwerking en relatiebeheer om blijvende investeringen vraagt en een aandachtspunt blijft.

Bereik verschilt sterk per locatie en doelgroep

De drie Social Labs richtten zich op uiteenlopende leeftijdsgroepen en bereikten jongeren op verschillende manieren. In Tilburg werden jongeren (16-27 jaar) gericht aangemeld via jongerenwerk, leerplicht, reclassering en scholen. Het intakeproces gaf de doorstroomcoach een helder beeld van elke jongere en de snelle opstart na aanmelding bleek belangrijk om jongeren niet kwijt te raken. In Zoetermeer wisten vooral basisschoolleerlingen (10-12 jaar) ChillBase te vinden via mond-tot-mondreclame en de bestaande contacten van Talenten van Morgen met scholen in de buurt. De oudere jongeren (12+) bleven er nog grotendeels buiten beeld, al komt hier sinds 2026 door contacten met middelbare scholen steeds meer verandering in. Over Amsterdam valt nog weinig te zeggen: het Social Lab was gedurende de onderzoeksperiode nog niet ver genoeg om concrete uitspraken te doen over het bereik, al was duidelijk dat jongerencentrum The Wave na de opening goed werd bezocht.

Meiden worden minder goed bereikt

Wat opvalt is dat jongens beter in beeld zijn dan meiden. In alle drie de Social Labs werd gesignaleerd dat meiden minder zichtbaar zijn, minder goed bereikt worden en dat er onvoldoende passend aanbod voor hen is. In Amsterdam leidde dit tot een apart traject rondom 'onzichtbare meiden' en een moeder-dochtercommunity. In Tilburg gaven partners aan dat er kansen liggen om Boost in aangepaste vorm ook aan meiden aan te bieden, maar dat dit andere trainers en een andere groepsdynamiek vergt. Dit vraagt in de verdere ontwikkeling van Social Labs om gerichte aandacht.

Jongerenparticipatie kent verschillende vormen

De mate van jongerenparticipatie verschilt. In Zoetermeer werden jongeren actief betrokken bij de branding, naamgeving en inrichting van ChillBase – een proces dat merkbaar bijdroeg aan hun gevoel van eigenaarschap. Het Boost-traject in Tilburg is inhoudelijk vaststaand, maar biedt binnen die structuur veel ruimte voor eigen regie en autonomie. In Amsterdam werden jongeren in de opstartfase geraadpleegd over hun behoeften. Daarna zijn zij niet direct betrokken geweest bij de planvorming, met uitzondering van de meiden die zijn bevroegd voor de uitwerking van de meidenaanpak.

Vergelijkbare ervaringen van jongeren, ondanks verschillende aanpakken

Hoewel de drie Social Labs sterk verschillen in opzet en doelgroep, komen in de ervaringen van jongeren vergelijkbare thema's naar voren. Het eerste is de behoefte aan een vertrouwde plek. Zowel de kinderen bij ChillBase in Zoetermeer als de jongeren van Boost in Tilburg gaven aan dat het hebben van een plek waar je jezelf kunt zijn, waar je welkom bent en waar je laagdrempelig naartoe kunt, een wezenlijk verschil maakt. In Zoetermeer verwoordden kinderen dit treffend: zonder ChillBase zouden ze thuis zitten niks of op hun telefoon zitten. In Tilburg gaven jongeren aan dat Boost hun structuur en ritme bood en een reden om het huis uit te komen.

Dan is er de vertrouwensband met volwassenen. In Tilburg benadrukten jongeren de oprechtheid, betrouwbaarheid en respectvolle benadering van de trainers en doorstroomcoach. In Zoetermeer werden de beheerders door kinderen ervaren als 'een soort tantes' – vertrouwde gezichten die ze ook kenden van de huiswerkbegeleiding. Op beide locaties kwam als belangrijk punt naar voren dat professionals de taal van jongeren spraken, niet oordeelden en oprecht geïnteresseerd waren.

Jongeren noemen ook de veilige en positieve sfeer in de groep. In Tilburg leerden jongeren om niet te oordelen over elkaar, waardoor er ruimte ontstond om open te zijn over gevoelens en problemen. In Zoetermeer ontstonden nieuwe vriendschappen en voelden kinderen zich snel opgenomen.

In Tilburg kwamen daarnaast specifieke ontwikkelingsopbrengsten naar voren die bij de jongere doelgroep in Zoetermeer minder expliciet speelden: meer zelfinzicht, bewustwording van eigen gedrag, een realistischer toekomstperspectief en concrete stappen naar opleiding of werk. Dit verschil hangt samen met de aard van de aanpak (een gericht ontwikkeltraject versus een dagelijkse inloopplek) en de leeftijd van de doelgroep.

Werkzame elementen over de locaties heen

Hoewel we in aanpak en fase van ontwikkeling grote verschillen zagen, komen bepaalde mechanismen in meerdere Social Labs terug. Het eerste is de locatie als thuisbasis. The Wave in Amsterdam, ChillBase in Zoetermeer en buurthuis KS Broekhoven in Tilburg functioneren alle drie als laagdrempelige plekken waar jongeren terechtkunnen. De locatie is niet zomaar een gebouw: het is een plek die jongeren als 'van hen' ervaren, waar ze zich veilig voelen en waar ze steeds terugkomen. Het belang van een vaste, toegankelijke locatie – liefst voor meerdere jaren – werd in alle drie de locaties bevestigd.

Ook de continuïteit en betrouwbaarheid van de betrokken professionals bleek overal belangrijk. In Tilburg waren de trainers en doorstroomcoach vaste gezichten met wie jongeren een persoonlijke band opbouwden. In Zoetermeer waren de beheerders vertrouwde figuren die de kinderen ook kenden van school. In Amsterdam werd de continuïteit van de projectleiders als belangrijk ervaren voor het opbouwen van vertrouwen bij netwerkpartners.

Verder kwam naar voren dat ruimte voor eigen regie cruciaal was. In Tilburg werd dit expliciet als principe gehanteerd: jongeren bepaalden zelf hun doelen en werden aangesproken op hun verantwoordelijkheidsgevoel. In Zoetermeer konden kinderen zelf ideeën aandragen voor activiteiten. In Amsterdam stond de behoefte van jongeren centraal bij de uitwerking van de plannen. De mate van eigen regie verschilde, maar het principe was in alle locaties herkenbaar.

Tot slot is aandacht voor samenwerking en korte lijnen urgent gebleken. De kwaliteit van de samenwerking tussen betrokken organisaties maakte een duidelijk verschil. In Tilburg maakten informeel contact en onderling vertrouwen het mogelijk om snel te schakelen. In Zoetermeer had het vertrek van partners direct gevolgen voor de voortgang.

Knelpunten

Over de drie locaties heen tekenen zich ook knelpunten af. Financiering is overal tijdelijk en projectgebonden. Dat staat op gespannen voet met wat de praktijk vraagt: langdurige relaties, continuïteit van professionals en een aanbod waar jongeren op kunnen rekenen. De wens om niet om het jaar of om de twee jaar opnieuw financiering te moeten regelen, klinkt door in alle drie de locaties. Het gaat bij het werken met deze jonge doelgroep om de lange adem – en dat vergt structurele middelen.

Het vinden van een geschikte locatie kostte meer tijd dan voorzien. Zowel in Amsterdam als in Zoetermeer vergde het proces afstemming binnen de gemeente, bestuurlijk draagvlak en realistische budgettering – niet alleen voor huur, maar ook voor verbouwing en inrichting. Bovendien is het wenselijk dat een locatie voor meerdere jaren beschikbaar is, zodat jongeren er een band mee kunnen opbouwen.

De kloof tussen wetenschap en praktijk bleek reëel. Het oorspronkelijke indicatorenmodel was voor de Social Labs te abstract om direct mee te werken. De kennis uit het *Homebase*-rapport was waardevol als achtergrond, maar landde niet vanzelf in de dagelijkse praktijk. Dat maakt kennisvertaling belangrijk: wetenschappelijke inzichten toegankelijk maken in een vorm die professionals kunnen gebruiken, zonder dat dit ten koste gaat van de ruimte voor lokaal maatwerk.

6.2 De indicatoren in de praktijk

Op basis van het *Homebase*-rapport (Kaulingfreks et al., 2024) heeft Movisie voorafgaand aan dit evaluatieonderzoek een indicatorenmodel opgesteld. Dit model omvat drie dimensies: 1) kenmerken van de locatie, 2) beschermende factoren tegen jeugdcriminaliteit en 3) principes in de aanpak van jongerenwerkers. Alle indicatoren zijn gebaseerd op literatuuronderzoek en/of praktijkgericht onderzoek naar wat werkt bij de preventie van jeugdcriminaliteit. Het indicatorenmodel diende als basis voor de monitoring en evaluatie van de activiteiten binnen elk Social Lab.

Gedurende het onderzoek werd duidelijk dat het indicatorenmodel in zijn oorspronkelijke vorm onvoldoende aansloot bij de praktijk. Het model was te omvangrijk en te abstract, bevatte dubbelingen en wekte de suggestie dat een Social Lab op alle indicatoren tegelijk zou moeten inzetten. In de praktijk bleek dit onrealistisch: de Social Labs hadden niet de middelen, de tijd of de invloed om het volledige spectrum te adresseren. Bovendien verschilden de drie locaties zo sterk in opzet, fase en type partners dat een uniform model onvoldoende recht deed aan die diversiteit.

Om het model beter bruikbaar te maken voor de praktijk zijn drie typen aanpassingen gedaan (zie tabel 6). Ten eerste zijn indicatoren die sterk op elkaar leken samengevoegd en is de lijst ingekort. Ten tweede is één element toegevoegd dat niet in het oorspronkelijke model stond maar in de praktijk prominent naar voren kwam: de vertrouwensband met – en continuïteit

van – partnerorganisaties. In alle drie de locaties bleek de kwaliteit van de samenwerking tussen organisaties een bepalende factor voor het succes van het Social Lab. Ten derde zijn indicatoren weggelaten die in geen van de drie locaties in betekenende mate terugkwamen, zoals aandacht voor de online leefwereld, intervisie tussen jongerenwerkers en het thema werk en inkomen.

In tabel 6 is per Social Lab aangegeven in hoeverre de indicatoren in de praktijk herkenbaar terugkwamen. De scores zijn als volgt:

- ++ duidelijk en structureel aanwezig
- + aanwezig, maar beperkt of wisselend
- niet of nauwelijks waargenomen
- / niet van toepassing of afwezig in de gekozen opzet

De tabel laat zien dat in elk Social Lab vanuit een eigen opzet andere indicatoren het sterkst tot uitdrukking komen. In Tilburg scoren vooral de beschermende factoren hoog: jongeren ontwikkelen er zelfinzicht, ervaren een veilige groepsdynamiek en bouwen een vertrouwensband op met trainers die als rolmodel fungeren. In Zoetermeer ligt de kracht bij de kenmerken van de locatie: ChillBase biedt een laagdrempelige thuisbasis waar kinderen dagelijks binnen kunnen lopen, zich welkom voelen en nieuwe vriendschappen opbouwen. In Amsterdam, waar de uitvoering van activiteiten later op gang kwam, zijn vooral de procesmatige randvoorwaarden zichtbaar geworden: netwerksamenwerking, bestuurlijk draagvlak en het vinden van een geschikte locatie. De scores voor Amsterdam zijn daardoor bij veel indicatoren / – niet omdat deze onbelangrijk waren, maar omdat de uitvoeringsfase te kort was om ze in de praktijk waar te nemen.

De tabel is niet bedoeld als meetlat waarlangs Social Labs worden afgerekend, maar als gemeenschappelijke taal die zichtbaar maakt welke indicatoren in de praktijk wel en niet tot uiting kwamen – en waar professionals en beleidsmakers gericht in kunnen investeren.

Tabel 6. Indicatoren in de praktijk

Indicatoren	Social Lab Amsterdam	Social Lab Tilburg	Social Lab Zoetermeer
Kenmerken locatie/homebase. Bij het ontwerpen van de homebase en het bepalen van de locatie, werken deze kenmerken bevorderend bij de preventie van jeugdcriminaliteit.			
'Sterke thuisbasis': laagdrempelig/uitnodigend/huiselijk/ontspannen	++	+	++
Eigen plek voor jongeren (die niet door andere groepen wordt gebruikt)	++	+	++
Locatie met verschillende gebruikers-mogelijkheden (zoals koken/samen eten, spelletjes)	++	-	++
Vaste locatie met structureel (activiteiten)aanbod voor jongeren	+	-	++
Persoonlijke intake, naar voorkeur met ouder(s)	/	++	-
Vertrouwensband met – en continuïteit van – partnerorganisaties	++	++	++
Jongeren betrekken bij vormgeving en inhoud activiteiten/aanbod	+	-	++
Beschermende factoren jongeren. Beschermende factoren maken jeugd minder kwetsbaar voor problematisch gedrag.			
Toekomstperspectief en talentontwikkeling	/	++	++
Autonomie en eigen regie/verantwoordelijkheid leren dragen	/	++	+
Bewustwording eigen gedrag/consequenties	/	++	/
Positieve identiteit en positief zelfbeeld	/	++	+
Ruimte voor maatwerk en individuele behoeften	/	++	+
Positieve groepsdynamiek/sociale veiligheid/ gevoel van erbij horen/ <i>peer support</i>	/	++	++
Positieve rolmodellen in directe omgeving (begeleiders die aansluiten bij leefwereld)	/	++	++
Structuur	/	+	++
Maatschappelijke participatie/binding samenleving en buurt	/	-	/
Principes in aanpak jongerenwerkers. De volgende principes in de aanpak van jongerenwerkers gelden als beschermende factoren tegen aanwas in de jeugdcriminaliteit.			
Eén-op-één-begeleiding/persoonlijke aandacht/ ruimte voor individuele vragen	/	++	+

Samenwerking met partners als onderwijs, politie, werkgevers (gezamenlijk evalueren)	+	++	+
Vaste begeleiders die ook nazorg bieden i.v.m. kans terugval (duurzaamheid en stabiliteit)	/	+	+
Vertrouwensband tussen jongere en begeleider (sterke banden met volwassenen)	/	++	++
Werken aan positieve schoolervaringen (helpen met school/opleiding)	/	+	++

Legenda	-	Indicator is niet of nauwelijks waargenomen	++	Indicator is duidelijk en structureel aanwezig
	+	Indicator is aanwezig, maar beperkt of wisselend	/	Indicator is niet van toepassing/ afwezig in gekozen opzet

6.3 Aanknopingspunten voor beleid en praktijk

Op basis van de lessen uit de drie Social Labs formuleren wij de volgende aanknopingspunten voor beleid en praktijk. Gericht op gemeenten, ministerie, Social Lab-teams en hun partners en landelijke beleidsmakers.

Voor gemeenten en ministerie

Reken op een lange(re) opstarttijd. De ervaringen in alle drie de locaties laten zien dat het opzetten van een Social Lab – van het vinden van een locatie tot het opbouwen van samenwerking en het bereiken van jongeren – al snel een tot anderhalf jaar kost. Houd hier bij de planning en financiering rekening mee en geef realistische verwachtingen aan het ministerie en andere betrokkenen.

Investeer in een vaste locatie voor meerdere jaren. Een plek die jongeren als ‘van hen’ ervaren is een voorwaarde voor het opbouwen van vertrouwen. Tijdelijke locaties ondermijnen dit. Zorg voor een locatie die minimaal drie tot vijf jaar beschikbaar is en reserveer budget voor verbouwing en inrichting die aansluit bij de behoeften van jongeren.

Zorg voor structurele financiering. Projectfinanciering van een tot twee jaar staat op gespannen voet met wat deze aanpak vraagt: langdurige relaties, continuïteit van professionals en een aanbod waar jongeren op kunnen rekenen. Onderzoek mogelijkheden voor meerjarige financiering, bijvoorbeeld via de combinatie van gemeentelijke middelen, Regio Deal-gelden en landelijke programma's.

Maak afspraken over rollen, verwachtingen en budget bij de start. De ervaringen in Zoetermeer en Amsterdam laten zien dat onduidelijkheid over budget en taakverdeling leidt tot vertraging en het afhaken van partners. Wees hier bij de start helder over, ook als nog niet alles vaststaat.

Voor Social Lab-teams en hun partners

Bereik meiden actiever. Bij twee van de drie locaties was het bereiken van meiden een aandachtspunt. Dit vraagt om gerichte strategieën: andere werkvormen, mogelijk andere professionals en aandacht voor de specifieke dynamieken die spelen bij meiden. Overweeg aparte trajecten of momenten naast het gemengde aanbod.

Betrek jongeren vanaf het begin bij vormgeving en inhoud. De ervaring in Zoetermeer laat zien dat betrokkenheid bij branding, naamgeving en inrichting bijdraagt aan eigenaarschap. Ook in andere fasen – van programmering tot evaluatie – kunnen jongeren een actievere rol spelen dan nu vaak het geval is.

Investeer in de continuïteit van professionals. Vaste gezichten maken het verschil. Zorg waar mogelijk voor begeleiders die voor langere tijd betrokken blijven en faciliteer nazorg na afloop

van trajecten om terugval te voorkomen.

Onderhoud de samenwerking bewust. Samenwerking met meerdere partners vergt regelmatig overleg, transparantie over verwachtingen en openheid over knelpunten. Korte lijnen en informeel contact – zoals in Tilburg – blijken effectiever dan formele overlegstructuren alleen.

Voor landelijke beleidsmakers

Geef ruimte aan lokaal maatwerk. De drie Social Labs laten zien dat een uniforme aanpak niet werkt. Wat in de ene wijk een kernprincipe is, speelt in de andere nauwelijks een rol. Formuleer landelijke kaders die richting geven, maar laat de concrete invulling aan lokale teams en gemeenten.

Investeer in kennisvertaling. De kloof tussen wetenschappelijke kennis en de dagelijkse praktijk bleek reëel. Wetenschappelijke rapporten landen niet vanzelf bij professionals. Investeer in vormen van kennisvertaling – zoals praktijkgerichte handreikingen, lerende netwerken of meelooponderzoekers – die professionals helpen om *evidence-informed* te werken, zonder dat dit ten koste gaat van hun eigen ervaring en creativiteit.

Faciliteer uitwisseling tussen Social Labs. De drie locaties hebben los van elkaar vergelijkbare lessen geleerd. Structurele uitwisseling – bijvoorbeeld via een landelijk lerend netwerk – kan ervoor zorgen dat deze kennis gedeeld wordt en dat nieuwe Social Labs niet dezelfde opstartfouten hoeven te maken.

Houd rekening met de lange adem. Preventie van jeugdcriminaliteit vraagt om langdurige inzet. De resultaten van Social Labs worden pas zichtbaar over jaren, niet over maanden. Stem financieringsinstrumenten en verantwoordingskaders hierop af.

Bronnen

- De Meere, F., Verwaijen, G., Uytterlinden, , van der Velden, J., van der Hoeven, A., Hollanders, K., van Eikeren, P. en Louter, P. (2024). *Zorgen voor New Towns. Van groeikern tot aandachtsgebied*. Den Haag: WijkWijzer. Beschikbaar via: https://www.wijkwijzer.org/wp-content/uploads/2024/11/Wijkwijzer_Zorgen-voor-NewTowns.pdf
- Kaulingfreks, F., de Jong, , Sieckelinck, S., Tuncay, B. (2024). *Homepage. Een basis voor interventies ter preventie van jeugdcriminaliteit*. Amsterdam: Hogeschool in Holland. Beschikbaar via: <https://www.inholland.nl/onderzoek/publicaties/homebase/>
- Gemeente Zoetermeer (2024). *Staat van de Jeugd Meerzicht*. Zoetermeer: gemeente Zoetermeer. Beschikbaar via: <https://zoetermeer.bestuurlijkeinformatie.nl/Reports/Item/9735d48c-95bc-46c3-9709-5621d9dee6c1>
- Omroep West (23 oktober 2024). *Schietpartij bij winkelcentrum gefilmd: slachtoffer komt aanlopen en wordt onder vuur genomen*. Bezocht op 18 februari 2025: <https://www.omroepwest.nl/nieuws/4893287/schietpartij-bij-winkelcentrum-gefilmd-slachtoffer-komt-aanlopen-en-wordt-onder-vuur-genomen>
- Gemeente Tilburg. [Wijkagenda Het Laar, Groenewoud, Stappegoor en De Leij - Gemeente Tilburg](#)
- Dashboard Zicht op Wijken: [Jeugd - Dashboard | Zicht op Wijken](#)

Colofon

Auteurs: Cynthia Friebel, Esra van Koolwijk, Naomi van Stapele

Opmaak: Suggestie & Illusie

Eindredactie: Jolanda van den Braak

Met dank aan: de interventiespecialisten van Stichting Reindert, de projectleiders en professionals betrokkenen bij de Social Labs in Amsterdam, Tilburg en Zoetermeer, hun samenwerkingspartners en alle jongeren die we hebben gesproken

Maart 2026

© Movisie

In opdracht van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

Overname van tekst is toegestaan onder voorwaarde van bronvermelding:

© Movisie, Utrecht, 2026. Overname van afbeeldingen, foto's en illustraties is niet toegestaan. De personen op de foto hebben niet altijd een relatie met de tekst.

Movisie: kennis en aanpak van sociale vraagstukken

Movisie is hét landelijk kennisinstituut voor een samenhangende aanpak van sociale vraagstukken.

Samen met de praktijk ontwikkelen we kennis over wat echt goed werkt en passen we die kennis toe. De unieke rol van Movisie is het versnellen van leerprocessen. We zijn alleen tevreden als we een duurzame positieve verandering voor mensen in een kwetsbare positie realiseren.

Kijk voor meer informatie op www.movisie.nl.

kennis en aanpak van
sociale vraagstukken

Ministerie van Sociale Zaken en
Werkgelegenheid